

Algemeen Ambtsbericht Angola

December 2006

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Den Haag
(070) 348 5964

December 2006

	Inhoudsopgave	<i>Pagina</i>
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisinformatie	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	6
2.1.3	Staatsinrichting	8
2.2	Politieke ontwikkelingen	11
2.3	Veiligheidssituatie	19
2.4	Sociaal-economische situatie	26
3	Mensenrechten	31
3.1	Juridische context	31
3.1.1	Verdragen en protocollen	31
3.1.2	Nationale wetgeving	32
3.2	Toezicht op naleving van de mensenrechten	33
3.3	Nalevingen en schendingen	34
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	35
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	38
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	39
3.3.4	Bewegingsvrijheid	40
3.3.5	Rechtsgang	43
3.3.6	Arrestaties en detenties	44
3.3.7	Mishandeling en foltering	47
3.3.8	Verdwijningen	48
3.3.9	Moorden en buitengerechtelijke executies	48
3.3.10	Doodstraf	48
3.4	Positie van specifieke groepen	49
3.4.1	Aanhangers van oppositiepartijen	49
3.4.2	Voormalige strijders, dienstplichtigen en deserteurs	49
3.4.3	Vrouwen	50
3.4.4	Minderjarigen	53
3.4.5	Homoseksuelen	58
3.4.6	HIV besmette personen/aids patiënten	59
4	Migratieproblematiek	61
4.1	Opvang van ontheemden en terugkeerders	61
4.2	Opvang in de regio	62
4.3	Beleid andere Europese landen	64
4.4	Activiteiten internationale organisaties	65
5	Samenvatting	66

Literatuurlijst	68
Literatuurlijst	68
I Kaart van Angola	71
II Kaart van Cabinda	72

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Angola beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Angola en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Angolese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Angola (laatstelijk 29 december 2005). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van december 2005 tot en met november 2006.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Angola aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Angola. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Angola opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Angola geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Angola partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen, waaronder minderjarigen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Angola en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van de UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

2 Landeninformatie

2.1 Basisinformatie

2.1.1 Land en volk

De Republiek Angola is gelegen in het zuidwesten van Afrika. Angola bestaat uit 18 provincies¹ en grenst in het westen aan de Atlantische Oceaan, in het noorden aan de Democratische Republiek Congo (DRC), in het zuidoosten aan Zambia en in het zuiden aan Namibië. De provincie Cabinda grenst niet aan een andere Angolese provincie en is als een enclave gelegen tussen de Republiek Congo (Brazzaville) en de DRC, en grenst in het westen eveneens aan de Atlantische Oceaan. Kaarten van Angola en Cabinda zijn toegevoegd als bijlage.

De hoofdstad Luanda is onderverdeeld in *municípios*, die bestaan uit een aantal *comunas*, die weer opgedeeld zijn in *bairros*.

In juli 2006 schatte de *Central Intelligence Agency* (CIA) van de Verenigde Staten de Angolese bevolking op 12,1 miljoen inwoners, waarvan 43,7% kinderen onder de 15 jaar zijn. Slechts 2,8% van de bevolking is ouder dan 65 jaar.² De Ovimbundu (37%), de Kimbundu (25%) en de Bakongo (13%) zijn de belangrijkste bevolkingsgroepen. De officiële taal is Portugees.³ Angolezen spreken als moedertaal de taal van de eigen etnische groep. Afrikaanse talen die gesproken worden zijn Umbundu, Kimbundu, Kikongo en andere Bantu-talen.⁴ In de grensgebieden wonen personen die naast hun moedertaal geen westerse taal spreken, of alleen Frans (grens met DRC) of Engels (grens met Zambia en Namibië). Het onderwijs wordt gegeven in het Portugees, in alle onderwijsinstellingen en op alle niveaus. Degenen met enig niveau van onderwijs spreken derhalve (een zekere mate van) Portugees.

---

¹ Cabinda, Zaire, Uíge, Malanje, Lunda Norte, Lunda Sul, Luanda, Bengo, Cuanza Norte, Cuanza Sul, Benguela, Huambo, Bié, Moxico, Namibe, Huíla, Cunene en Cuando Cubango.

² Central Intelligence Agency (CIA), *The World Factbook – Angola*, juli 2006, via www.cia.gov, bezocht op 11 september 2006. Tijdens de vorige verslagperiode gaf deze bron nog een bevolkingsaantal van 15 miljoen aan. UNDP schatte in 2005 de bevolking op 15 miljoen (cijfers uit 2003, Human Development Report 2005), terwijl zij in 2004 nog uitging van 13,2 miljoen (cijfers uit 2002, Human Development Report 2004).

³ CIA, *The World Factbook – Angola*, juli 2006, via www.cia.gov, bezocht op 11 september 2006.

⁴ www.ethnologue.com, bezocht op 24 november 2006; CIA, *The World Factbook – Angola*, juli 2006, via www.cia.gov, bezocht op 11 september 2006; The Economist Intelligence Unit (EIU), *Country Profile Angola – 2006*, november 2006, p. 3.

De talen die in de provincie Cabinda het meest gesproken worden zijn Yombe (in het noorden) en San Salvador Kongo (in het zuiden). De verzamelnaam voor de Kikongodialecten is Ibinda of Fiote^{5,6}. In Cabinda worden de lokale talen over het algemeen als voertaal gebruikt. Portugees wordt op school onderwezen, maar velen spreken ook Frans als tweede taal.

Het merendeel van de Angolese bevolking is christen. De meesten van hen zijn rooms-katholiek. De rooms-katholieke kerk geeft aan vijf miljoen aanhangers te hebben en de grootste protestantse gemeenschappen geven aan tezamen tussen de drie en vijf miljoen aanhangers te hebben. Deze cijfers kunnen echter niet worden geverifieerd. Een klein deel van de bevolking praktiseert een natuurgodsdienst of één van de traditionele inheemse geloven. Angola kent een kleine moslimgemeenschap, voornamelijk bestaande uit migranten uit West-Afrikaanse landen en families van Libanese afkomst, en kent weinig atheïsten.⁷

De Angolese munteenheid is de *kwanza* (internationale monetaire afkorting: AON). In november 2006 was 1 euro 103 kwanza waard.⁸

2.1.2 Geschiedenis

Voor een uitgebreidere weergave van de geschiedenis van Angola wordt verwezen naar de algemene ambtsberichten Angola van april 2003, oktober 2003 en juni 2004.

Na de onafhankelijkheid van Portugal in 1975 kent Angola een geschiedenis van bijna dertig jaar burgeroorlog tussen de *Movimento Popular de Libertação de Angola* (MPLA) en de *União Nacional para a Independência Total de Angola* (UNITA). Na de dood van de leider van de UNITA, Jonas Savimbi, ondertekenden de UNITA en het Angolese leger op 4 april 2002 een officiële staakt-het-vurenovereenkomst. Een daaropvolgend *Memorandum of Understanding* (MoU) maakte de weg vrij voor verdere besprekingen op politiek niveau.

---

⁵ Fiote is de oorspronkelijk Portugese benaming voor de talen die werden aangetroffen in Cabinda. Nu is Ibinda de verzamelnaam. Cabindezen houden er niet van om fiote genoemd te worden, want de Portugezen konden de dialecten niet verstaan en refereerden aan alle dialecten als fiote, omdat het de taal was van de zwarte personen. Bovendien werd het woord fiote door Portugezen gebruikt voor alles wat inferieur was. Bron: www.embangola-can.org/fiote.html, bezocht op 20 september 2005.

⁶ www.cabinda.net/ibinda.html.

⁷ US State Department, *International Religious Freedom Report 2006, Angola*, 15 september 2006.

⁸ www.oanda.com/convert/classic, bezocht op 9 november 2006.

In de daarop volgende jaren diende de UNITA zich volgens het MoU te transformeren van een gewapende rebellenbeweging tot een politieke partij en moest de MPLA ineens rekening houden met andere spelers in de politiek. Van militaire tegenstanders waren zij nu politieke tegenstanders geworden.

Vanaf eind 2003 stonden de MPLA en oppositiepartijen (inclusief de UNITA) lijnrecht tegenover elkaar met betrekking tot de aangekondigde verkiezingen. De MPLA wilde de verkiezingen pas laten plaatsvinden na herziening van de grondwet en de kieswet, zonder concreet een datum aan te geven. De UNITA en andere oppositiepartijen beschuldigden de MPLA van tijdrekken en vonden dat de verkiezingen al eind 2005 zouden kunnen plaatsvinden, zonder herziening van de grondwet. Wegens de trage voortgang schortten de UNITA en de oppositiepartijen in mei 2004 hun deelname aan de Constitutionele Commissie van de Nationale Vergadering op.

Na advies van de Raad van de Republiek werd deze impasse in augustus 2004 doorbroken en werd consensus bereikt over een verkiezingskalender. In september 2004 kon de Angolese ministerraad hiermee instemmen.

Met de goedkeuring van de verkiezingswetgeving en de installatie van de Kiesraad, waarbij de MPLA, de UNITA en andere partijen constructief hebben samengewerkt, werd tijdens de vorige verslagperiode (december 2004 – november 2005) een concrete stap gezet in het proces van voorbereiding voor de verkiezingen. Er moest echter wat betreft de registratie van kiezers en de verbetering van de gebrekkige infrastructuur nog veel gebeuren. Op lokaal niveau was de verhouding tussen de MPLA en de UNITA nog regelmatig gespannen.

Cabinda

In Cabinda werd voor dertig jaar gestreefd naar en – met name in het verleden – ook gevochten voor onafhankelijkheid. Het in 1963 opgerichte FLEC (*Frente de Libertação do Enclave de Cabinda*) strijdt voor onafhankelijkheid van Cabinda. De Angolese regering wil echter niet verder gaan dan een beperkte mate van autonomie voor Cabinda. Beide partijen hebben zich vooral in de periode oktober 2002 tot februari 2003 schuldig gemaakt aan mensenrechtenschendingen.

In 2004 hebben zich twee belangrijke politieke ontwikkelingen voorgedaan. Allereerst werd het Cabindese maatschappelijk middenveld⁹ actiever. Onder leiding van de niet-gouvernementele organisatie (NGO) *Mpalabanda* werd op 11 juli 2004 voor de eerste keer een ‘Mars voor Vrede’ in Cabinda-stad gehouden. De

---

⁹ In dit ambtsbericht wordt de term ‘maatschappelijk middenveld’ gebruikt als algemene verzamelnaam voor organisaties en verenigingen die zich bezig houden met maatschappelijke vraagstukken en die vaak tussen burger en overheid in staan, zoals vakbonden, belangenorganisaties, non-gouvernementele organisaties en de media.

demonstranten riepen de Angolese overheid en het FLEC op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren en om een oplossing voor het probleem via dialoog te vinden. In positieve navolging hiervan werd in januari 2005 wederom een vreedzame demonstratie gehouden. Deze keer vroegen de demonstranten om autonomie voor de provincie.

Ten tweede zijn in augustus 2004 het FLEC-FAC en FLEC-Renovada¹⁰ weer samengegaan in het FLEC. Met het maatschappelijk middenveld in Cabinda en de katholieke kerk is toen besloten gezamenlijk, onder de naam *Fórum Cabindês para o Diálogo* (FCD), te gaan onderhandelen met de regering in Angola, teneinde een oplossing voor het langslpende conflict te bereiken.

Na een relatief rustige periode namen de politieke spanningen in Cabinda tijdens de vorige verslagperiode enigszins toe door de benoeming tot bisschop van de niet-Cabindees Filomeno do Nascimento Vieira Dias.

2.1.3 Staatsinrichting

De *República de Angola* (Republiek van Angola, tot augustus 1992 de Volksrepubliek Angola) is een constitutionele republiek met een uit één Kamer bestaand parlement (*Assembleia Nacional*, Nationale Vergadering). De Angolese grondwet dateert van 11 november 1975 en is voor het laatst op 26 augustus 1992 herzien. Dit betrof de invoering van een meerpartijensysteem. De Constitutionele Commissie van de Nationale Vergadering is sinds 1998 bezig een geheel nieuwe grondwet te ontwerpen. In januari 2004 is een voorlopige ontwerpversie door een comité van experts voorgelegd aan de Commissie. Echter, door politieke onenigheid in 2004 is grote vertraging opgelopen in het herzieningsproces.¹¹ Verwacht wordt dat de herziening pas na de verkiezingen (eind 2007, begin 2008) opgepakt zal worden door een parlementaire commissie.¹²

Angola is in naam een parlementaire meerpartijendemocratie; in de praktijk is het een republiek met een president die zeer vergaande bevoegdheden heeft. De president van de Republiek benoemt (en ontslaat) de overige leden van het kabinet, hij benoemt de rechters van het Hooggerechtshof en schrijft verkiezingen uit. Hij is tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten. José Eduardo dos Santos (MPLA) vervult sinds 21 september 1979 de functie van president.

---

¹⁰ De FLEC kent meerdere afsplitsingen. FAC (*Forças Armadas de Cabinda*) is een gewapende tak en FLEC-Renovada is een meer gematigde tak. Zie voor een nadere toelichting het algemeen ambtsbericht Angola, juni 2004.

¹¹ Zie algemeen ambtsbericht Angola, december 2004, p. 9-10.

¹² EIU, *Country Report Angola*, oktober 2005, p. 8.

De Raad van de Republiek is het politiek-raadgevende orgaan van het staatshoofd. De Raad bestaat uit de voorzitter van de Nationale Vergadering, de president van het Hooggerechtshof, de procureur-generaal, het voormalige staatshoofd, de voorzitters van alle politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in de Nationale Vergadering en tien burgers die door het staatshoofd zijn benoemd. De Raad wordt voorgezeten door de president van de Republiek.

Uitvoerende macht

Sinds 5 december 2002 heeft Angola een Regering van Nationale Verzoening en Eenheid, waarin leden van de UNITA zijn opgenomen.¹³ Bij de benoeming van dit kabinet is de functie van premier opnieuw ingesteld, nadat in januari 1999 de president zichzelf direct aan het hoofd van het kabinet had geplaatst. De president blijft echter tot op heden de kabinetsvergaderingen voorzitten. Ondanks het feit dat de UNITA tot de Regering van Nationale Verzoening behoort, ziet zij zichzelf meer als een oppositiepartij. In de praktijk heeft de MPLA namelijk de politieke macht in handen.

Wetgevende macht

De Nationale Vergadering telt 223 zetels, waarvan er drie zijn gereserveerd voor in het buitenland verblijvende Angolezen. Deze drie zetels zijn echter nooit vervuld. De leden worden volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging gekozen, in principe voor een termijn van vier jaar. 130 Zetels worden via een nationale kieslijst gekozen en 90 zetels worden vanuit regionale kieslijsten vervuld.

Op 29 en 30 september 1992 werden de laatste verkiezingen gehouden, zowel voor het parlement als voor de president, die tevens de eerste meerpartijenverkiezingen waren. De verkiezing voor het parlement wordt eind 2007 of zelfs begin 2008 verwacht. Het is niet bekend of de presidentsverkiezing gelijktijdig, dan wel enige tijd later, zal plaatsvinden (*zie ook paragraaf 2.2*).¹⁴

Lokaal bestuur

Aan het hoofd van een provincie staat een gouverneur, bijgestaan door een vice-gouverneur, die beiden door de president benoemd worden. Aan het hoofd van een gemeente staat een bestuurder en een gemeenteraad, die volgens de grondwet

---

¹³ Volgens het Lusaka Protocol (vredesakkoord) uit 1994, basis van de Regering van Nationale Verzoening en Eenheid, kan de UNITA vier ministers, zeven vice-ministers en vele plaatsen in de provinciale overheden nomineren. Het kabinet heeft in totaal 74 leden. In de afgelopen jaren is regelmatig geschoven binnen de regering, zie algemeen ambtsbericht Angola, december 2005.

¹⁴ EIU, *Country Report Angola*, oktober 2006, p. 1; EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 14; Reuters, *Angola polls still in doubt as voters register*, 16 november 2006; Reuters, *Voter registration no guarantee of Angola vote*, 18 september 2006.

rechtstreeks door de bevolking worden gekozen. Sinds 1992 hebben echter geen lokale verkiezingen meer plaatsgevonden.

Rechtsprekende macht

Het rechtssysteem is gebaseerd op Portugees en gewoonterecht.

De tot de rechterlijke macht behorende instanties zijn:

- de gemeentelijke rechtbank;
- de provinciale rechtbank;
- de militaire rechtbank;
- de maritieme rechtbank, en;
- het Hooggerechtshof.

Het Hooggerechtshof zetelt in Luanda, de provinciale en gemeentelijke rechtbanken zetelen in respectievelijk de provinciale en gemeentelijke hoofdsteden. Men kan tegen een vonnis van een gemeentelijke rechtbank in beroep gaan bij de provinciale rechtbank van de provincie waarbinnen de gemeentelijke rechtbank valt. Tegen een vonnis van een provinciale rechtbank kan men in beroep bij het Hooggerechtshof.¹⁵

---

¹⁵

Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), *Angola, combined fourth and fifth periodic report*, CEDAW/C/AGO/4-5, 8 juni 2004.

2.2 Politieke ontwikkelingen

De politieke ontwikkelingen tijdens deze verslagperiode (december 2005 – november 2006) stonden in het teken van de te houden verkiezingen en de onderhandelingen over de status van Cabinda. De verkiezingen hebben geen doorgang gevonden in 2006 en parlementsverkiezingen worden nu pas eind 2007 of zelfs begin 2008 verwacht. Ten behoeve van het registratieproces werd op 3 oktober 2006 het startsein gegeven voor de nationale *civic education* campagne. Op 15 november is het registratieproces begonnen, dat zeven maanden zal duren. Het grootste obstakel bij zowel het registratieproces als de *civic education* campagne vormt de gebrekkige infrastructuur. Verschillende bronnen verwachten dat de politieke spanningen zullen toenemen in aantal en hevigheid naarmate de verkiezingen dichterbij komen.

In Cabinda heeft de politieke dialoog tussen de *Fórum Cabindês para o Diálogo* (FCD) en de Angolese regering over de status van de provincie geleid tot een MoU, een belangrijke stap in het vredesproces aldaar.

Verkiezingen

In het begin van deze verslagperiode werd duidelijk dat verkiezingen in 2006 niet haalbaar waren.¹⁶ De Angolese autoriteiten ondernamen weinig ter voorbereiding van de verkiezingen, ondanks vele verzoeken van de oppositie en het maatschappelijk middenveld om een duidelijke verkiezingskalender te presenteren.¹⁷ Volgens de *Economist Intelligence Unit* is dit te wijten aan logistieke beperkingen en politieke impasses.¹⁸ Op aanwijzing van een door de regering aangenomen resolutie van 30 augustus 2006, begon op 15 november 2006 het electorale registratieproces.¹⁹ Het proces zou volgens de geldende procedure op 15 juni 2007 moeten zijn voltooid. Volgens de grondwet dienen er vervolgens binnen 90 dagen verkiezingen te worden uitgeschreven. De vice-minister van Territoriale Administratie gaf echter aan dat de termijn van zeven maanden voor het registratieproces (inclusief één maand vakantieverlof) in uitzonderlijke gevallen kan worden overschreden.²⁰ De UNITA verwelkomde de beslissing om

---

¹⁶ EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 16; IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006; AFP, *Dos Santos laisse entendre que les élections n'auront pas lieu en 2006*, 27 januari 2006.

¹⁷ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 13; Reuters, *Angola's UNITA pushes for election date*, 20 september 2006.

¹⁸ EIU, *Country Report Angola*, oktober 2006, p. 1.

¹⁹ Reuters, *Angola polls still in doubt as voters register*, 16 november 2006; ANGOP, *CIPE considers voters' registration first day as positive*, 17 november 2006; ANGOP, *People flock to electoral registration posts*, 15 november 2006.

²⁰ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 13; Reuters, *Angola sets registration dates for election*, 31 augustus 2006; ANGOP, *Cabinet approves date for voters' registration start*, 30 augustus 2006.

spoedig tot de kiezersregistratie over te gaan en heeft samen met andere oppositiepartijen verklaard het registratieproces te ondersteunen.²¹

Kiezers kunnen zich registreren met behulp van een identiteitsdocument (identiteitskaart, paspoort, rijbewijs (zelfs als deze zijn verlopen) of geboortebewijs), een bewijs van vestiging (*residence certificate*), een identiteitskaart van de *Forças Armadas Angolanas* (FAA, het Angolese leger), een UNHCR-registratieformulier of door de getuigenis van een betrouwbare bron (bijvoorbeeld een religieuze of traditionele leider).²² Verschillende bronnen menen dat de registratie moeilijkheden zou kunnen opleveren, omdat een groot deel van de Angolese bevolking niet in het bezit is van een identiteitsdocument (*zie paragraaf 3.3.4*). Exemplarisch voor mogelijke problemen is de door de Angolese autoriteiten in 2005 gehouden gratis registratiecampagne.²³ Van de beoogde drie tot vijf miljoen volwassenen werden slechts 600.000 personen geregistreerd, waarvan slechts de helft daadwerkelijk een identiteitsdocument heeft ontvangen. De UNITA beschuldigde de MPLA van het niet-registreren van UNITA-aanhangers. De Angolese autoriteiten stopten het project voortijdig, omdat volgens hen was gebleken dat er op deze manier te veel buitenlanders werden genaturaliseerd. Verschillende bronnen verwachten dan ook dat het aantal ongeregelde zal toenemen in de aanloop naar de verkiezingen. Een nieuwe burgeroorlog wordt echter onwaarschijnlijk geacht (*zie paragraaf 2.3*).²⁴

Ten behoeve van het electorale registratieproces werd op 3 oktober in het nationale parlement het startsein gegeven voor de nationale *civic education* campagne.²⁵ De autoriteiten worden op hun verzoek bij de uitvoering van de campagne ondersteund door verschillende (nationale) organisaties.²⁶ Doel van de campagne is door middel van onderwijs en training de Angolese burger, vooral in de rurale gebieden, bewust te maken van burgerrechten en democratische procedures. Voorts hopen de autoriteiten middels deze campagne de Angolese kiezers te informeren over het registratieproces en de associatie van verkiezingen met oplaaiend geweld weg te nemen. Onder een groot deel van de bevolking bestaat namelijk angst voor een toename van (politiek geïnspireerd) geweld in aanloop naar de verkiezingen. De gewelddadige reactie van de UNITA na de verkiezingen in 1992 ligt nog vers in het geheugen, met name in de rurale

---

²¹ ANGOP, *Opposition parties pledge to back electoral process*, 15 november 2006.

²² ANGOP, *People flock to electoral registration posts*, 15 november 2006.

²³ De campagne liep van maart tot en met december 2005.

²⁴ IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006; Reuters, *Many Angolans fear 2006 poll, investors unworried*, 20 september 2005.

²⁵ ANGOP, *Government calls for politics-free elections civic campaign*, 3 oktober 2006.

²⁶ ANGOP, *Government asks aid to international community for elections*, 29 september 2006; ANGOP, *CIPE coordinator reiterates society role in elections*, 28 september 2006.

gebieden.²⁷ De UNITA is ontwapend en naar eigen zeggen zet iedereen binnen de partij zich in voor vreedzame verkiezingen.²⁸

De gebrekkige infrastructuur vormt een obstakel bij zowel het registratieproces als de *civic education* campagne. Niet alle gebieden, met name in de provincies Cuando Cubango en Moxico, zouden binnen de toegewezen tijd bereikt kunnen worden. Landmijnen, maar ook kapotte bruggen en wegen spelen daarbij een grote rol.²⁹ Een bron meent dat de registratie daardoor zelfs twee jaar zou kunnen duren.

Volgens een verkiezingswaarnemer is het nog steeds niet duidelijk wat de rol en de bevoegdheden van de Nationale Kiesraad (*Conselho Nacional Eleitoral, CNE*) zijn. De Interministeriële Commissie voor het Verkiezingsproces (*Commissao Interministerial Para as Eleicoes, CIPE*) lijkt het uitvoerende orgaan van het verkiezingsproces te zijn. Zo is bijvoorbeeld het registratieproces in handen van CIPE, terwijl de Kiesraad daarin een toezichthoudende rol heeft.³⁰ CIPE is tevens verantwoordelijk voor de training van alle betrokkenen bij het verkiezingsproces en voor de logistiek. Ook de *civic education* campagne wordt georganiseerd en gecoördineerd door de CIPE.³¹ Hierdoor lijkt de Kiesraad voornamelijk een formele rol te spelen. De Kiesraad moet nog beslissen over zijn budget en over de rol van de internationale gemeenschap bij de verkiezingen.

Presidentskandidaten

Er bestaat nog steeds onduidelijkheid omtrent de kandidatuur van president Dos Santos voor de MPLA. Aan de ene kant beloofde hij in 2001 dat hij plaats zou maken voor een nieuwe presidentskandidaat. Aan de andere kant heeft hij vorig jaar laten uitzoeken of hij zich opnieuw kandidaat kan stellen en heeft hij nog niemand benoemd tot opvolger.³² In april 2006 gaf hij aan dat de kwestie van zijn kandidatuur een 'open vraag' bleef.³³ In de onafhankelijke media wordt daarom nog altijd onafgebroken gespeculeerd over allerlei mogelijke uitkomsten.³⁴ Er wordt beweerd dat Dos Santos de macht niet uit handen wil geven, gedeeltelijk omdat hij niemand genoeg vertrouwt om de politieke macht van hem over te

---

²⁷ Reuters, *Many Angolans fear 2006 poll, investors unworried*, 20 september 2005.

²⁸ IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006.

²⁹ EIU, *Country Report Angola*, oktober 2006, p. 1; Reuters, *Angola polls still in doubt as voters register*, 16 november 2006; Reuters, *Voter registration no guarantee of Angola vote*, 18 september 2006; IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006.

³⁰ ANGOP, *CNE can supervise voters' registration without moving staff*, 29 september 2006;

ANGOP, *CNE discusses electoral registration supervision, schedule*, 14 september 2006.

³¹ ANGOP, *Government calls for politics-free elections civic campaign*, 3 oktober 2006.

³² Tijdens de vorige verslagperiode werd bekend dat president Dos Santos zich op basis van de nieuwe kieswet nog voor drie nieuwe termijnen kandidaat kan stellen.

³³ EIU, *Country Report Angola*, juni 2006, p. 13.

³⁴ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 14; Reuters, *Angola succession crisis threatens to derail poll*, 1 september 2006.

nemen. Dat zou ook de ware reden zijn van het ontslag van de machtige chef van de Buitenlandse Inlichtingendienst (*Serviço de Inteligência Externa, SIE*), Generaal Fernando Miala, op 24 februari 2006.³⁵ Miala stond bekend als Dos Santos' vriend en volgeling, maar hij zou tevens het presidentschap ambiëren en dus een bedreiging voor Dos Santos vormen.³⁶

Voor de UNITA heeft leider Isias Samakuva zich reeds in januari 2005 kandidaat gesteld voor het presidentschap.³⁷ Toch is zijn kandidatuur niet geheel zeker. Zijn leiderschap werd tijdens de vorige verslagperiode bekritiseerd door Jorge Valentim en Abel Chivukuvuku, twee populaire kopstukken binnen de partij.³⁸ Een herinrichting van de UNITA-fractie in het parlement met wat oudere en meer ervaren (lees: minder kritische) UNITA-leden had geen effect, want de kritiek en de interne crisis duurde voort gedurende deze verslagperiode. De parlementsleden die vervangen zouden worden, weigerden hun stoel op te geven. Toen een parlementaire commissie zich ermee wilde gaan bemoeien, dreigde Samakuva met de terugtrekking van de UNITA uit het kabinet en het parlement.³⁹ Om een einde te maken aan de interne machtsstrijd, besloot de politieke commissie van de UNITA (op instigatie van Samakuva) om in maart 2006 de vier meest dwarse UNITA-parlementsleden te royeren vanwege ongehoorzaamheid aan de partijleiding. Jorge Valentim was één van de geroyeerde parlementsleden. Een andere rivaal en Valentim's bondgenoot, Eugénio Manuvakola, werd niet geroyeerd, maar is voor één jaar geschorst. Daarmee zijn de twee meest kritische tegenstanders van Samakuva verwijderd uit de UNITA.⁴⁰ De vraag blijft of dit voor rust in de partij zal zorgen. Vooral ook omdat Samakuva's mandaat als president van de UNITA (waarschijnlijk) voor de verkiezingen zal verlopen.⁴¹

Van andere partijen is niet bekend wie zich kandidaat zullen gaan stellen voor het presidentschap.

---

³⁵ De aangegeven redenen voor het ontslag waren 'ongeregeldheden binnen de SIE'. De onderzoekscommissie rapporteerde in april 2006 over ongeautoriseerd afluisteren van ministers, het hebben van spionnen in verschillende departementen en het ondermijnen van de macht van de president. EIU, *Country Report Angola*, juni 2006, p. 14; Reuters, *Angola president accuses ex-spy chief of plot*, 3 april 2006.

³⁶ EIU, *Country Report Angola*, juni 2006, p. 14-15; Reuters, *Angola succession crisis threatens to derail poll*, 1 september 2006.

³⁷ EIU, *Country Report Angola*, februari 2005, p. 2

³⁸ Zie algemeen ambtsbericht Angola, december 2005, p. 12.

³⁹ EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 14.

⁴⁰ EIU, *Country Report Angola*, juni 2006, p. 15.

⁴¹ Samakuva is in juni 2003 gekozen voor een periode van vier jaar. EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 14.

Verhouding MPLA-UNITA

Wat betreft de verhouding tussen de MPLA en de UNITA dient onderscheid gemaakt te worden tussen de verhouding op nationaal niveau en op lokaal niveau. Op nationaal niveau was de verhouding tussen de twee partijen aan het einde van de verslagperiode goed te noemen. Bij de verdere voorbereidingen voor de verkiezingen is goed samengewerkt. Zo werden de UNITA en andere oppositiepartijen betrokken bij de besluitvorming rond het registratieproces en de *civic education* campagne.⁴²

In de provincies en gemeenten liggen de verhoudingen gevoeliger. Hier hangt het onder andere af van de lokale machtsstructuur of oppositieactiviteiten worden getolereerd. De UNITA is overigens nog niet in het gehele land even sterk vertegenwoordigd. De UNITA was namelijk tijdens de burgeroorlog niet in het hele land actief en sindsdien heeft de partij zich voornamelijk gemanifesteerd in Luanda en in de provincies waar zij traditioneel sterk was (Benguela, Huambo, Bié en Cuando Cubango). Dat zijn ook de provincies waar in de vorige en in deze verslagperiode de meeste ongeregeldeheden hebben plaatsgevonden (*zie paragraaf 2.3 en 3.4.1*).

Cabinda

Onderhandelingen tussen de regering in Luanda en het *Fórum Cabindês para o Diálogo* (FCD, *zie paragraaf 2.1.2*) lagen enige tijd stil vanwege de arrestatie op 24 juni 2005 in Den Haag van de secretaris-generaal van de FLEC en voorzitter van de FCD, Antonio Bento Bembe, als gevolg van een Amerikaans verzoek om uitlevering.⁴³ Bembe verdween spoorloos uit Nederland en totdat hij in februari 2006 in de Republiek Congo (Brazzaville) weer aan de onderhandelingstafel met de Angolese regering verscheen, was onduidelijk waar hij verbleef.⁴⁴

De onderhandelingen resulteerden op 1 augustus 2006 in de ondertekening van een *Memorandum of Understanding* (MoU), dat een eind moet maken aan een strijd van 32 jaar om autonomie van de provincie Cabinda. Bembe tekende namens het FCD en de minister voor Territoriale Administratie, Vergilio Fontes Pereira, tekende namens de Angolese regering. Cabinda krijgt 'speciale status' toegewezen met meer bevoegdheden voor de provinciale autoriteiten, maar het MoU spreekt niet over autonomie. Tot het MoU behoort ook de op 30 juni 2006 overeengekomen wapenstilstandsovereenkomst getekend tussen de FAA en de FCD. De belangrijkste concrete toezegging daarin is dat de in Cabinda aanwezige strijdkrachten van de FAA en de Cabindese strijdkrachten van FLEC geïntegreerd

---

⁴² ANGOP, *Government calls for politics-free elections civic campaign*, 3 oktober 2006;
ANGOP, *CNE can supervise voters' registration without moving staff*, 29 september 2006;
ANGOP, *MPLA, UNITA discuss country's stability*, 1 november 2006.

⁴³ Zie algemeen ambtsbericht Angola, december 2005.

⁴⁴ EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 18.

zullen worden. Het MoU behelst tevens een (volledige) amnestieregeling voor hen die misdaden tegen de staat begingen in de provincie Cabinda in de afgelopen 32 jaar.⁴⁵ Op 10 augustus zijn het MoU en de nieuwe amnestiewet door het nationale parlement goedgekeurd, waarbij zowel de MPLA, de UNITA als andere oppositiepartijen in meerderheid vóór stemden.⁴⁶

De ondertekening lijkt een belangrijke stap op weg naar vrede, maar twee partners binnen de FCD hebben het MoU afgewezen.

Het formele bezwaar betreft de persoon van Antonio Bento Bembe. Bembe werd door de Angolese regering in zijn functie van president van het FCD gezien als de enige representatieve onderhandelingspartner. Al in februari 2006 werd echter duidelijk dat er binnen het FCD een conflict bestond over de persoon van Bembe. Door FLEC-FAC, een groep binnen FLEC geleid door Nzita Tiago, en door *Mpalabanda* werd Bembe niet meer geacht het FCD, en daarmee het Cabindese volk, te vertegenwoordigen. Hij werd gezien als marionet van de Angolese autoriteiten en werd ontslagen van zijn functies binnen zowel FLEC (secretaris) als FCD (president). Deze groeperingen waren dan ook niet aanwezig noch betrokken bij de onderhandelingen, waarmee volgens hen de juridische en democratische basis aan het ondertekende MoU ontvalt.⁴⁷

Ook op inhoudelijke grond keuren *Mpalabanda* en FLEC het MoU af.⁴⁸ Beide groeperingen streven naar autonomie voor Cabinda. De Angolese autoriteiten sturen echter in het nu gesloten akkoord aan op integratie. In de Angolese context betekent dat het geven van belangrijke banen aan bepaalde sleutelfiguren.⁴⁹ *Mpalabanda* en FLEC willen echter naar een oplossing die gunstig is voor alle

---

⁴⁵ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 14-15; BBC News, *Angola signs deal with Cabindans*, 1 augustus 2006; Reuters, *Angola signs peace with Cabinda separatist faction*, 1 augustus 2006; AFP, *Luanda adopte un projet d'amnestie pour des crimes commis au Cabinda*, 29 juli 2006.

⁴⁶ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 14-15; Xinhua News Agency, *Angolan parliament authorizes president to make peace for Cabinda*, 11 augustus 2006; Reuters, *Angola parliament approves Cabinda amnesty deal*, 11 augustus 2006.

⁴⁷ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 15; BBC News, *Angola signs deal with Cabindans*, 1 augustus 2006; IRN, *Rebels vow to fight on despite peace deal*, 1 augustus 2006; IRIN, *Cabinda separatists divided over peace talks*, 14 juli 2006; IRIN, *Arguing over Cabindan peacetalks*, 11 juli 2006.

⁴⁸ In de media wordt kritiek geuit namens 'FLEC', terwijl FLEC uit meerdere groeperingen bestaat (zie paragraaf 2.1.2), waarvan FLEC-FAC de grootste criticaster is. Deze verwarring bij het gebruik van de naam 'FLEC' komt bijvoorbeeld ook tot uiting bij de demobilisatie, waar 'FLEC' wél medewerking aan verleend (zie paragraaf 2.3).

⁴⁹ Bembe is bijvoorbeeld plaatsvervangend commandant van de Angolese landmacht geworden. Zie ook EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 15; AFP, *Luanda propose des postes officiels à des ex-separatistes de Cabinda*, 8 augustus 2006.

Cabindezen.⁵⁰ FLEC zoekt daarom ook internationale steun om een nieuw MoU-voorstel aan de Angolese regering voor te leggen.

Kritiek van de Cabindezen, maar ook van enkele (internationale) organisaties, richt zich in het bijzonder op het feit dat niet alle Cabindese partijen betrokken waren bij het onderhandelingsproces.⁵¹ Ook wordt een houding van ‘eerst zien-dan geloven’ aangenomen. Toch ervaren velen de ondertekening van het MoU als een positieve stap in een langdurig proces, want de meeste Cabindezen geven voorkeur aan dialoog en zijn het vechten moe. De tegenstelling tussen de houding van de Cabindezen en sommige groeperingen binnen FLEC kan verklaard worden door het feit dat de reeds jaren buiten Angola verblijvende leiders van deze groeperingen (Nzita Tiago woont bijvoorbeeld al 32 jaar in Parijs) de ontwikkelingen in Angola, vooral de laatste vier jaar na beëindiging van de burgeroorlog, niet op juiste waarde hebben weten te schatten en voorts de bereidheid van de bevolking om de strijd voor een onafhankelijk Cabinda voort te zetten, hebben overschat. De Angolese autoriteiten geven aan dat zij het MoU ook als eerste stap zien en zetten gesprekken met de Cabindezen, FCD (Bembe), maar ook Nzita Tiago, voort.⁵²

NGO's gaven in oktober 2006 aan dat er geen personen gevangen zitten vanwege oppositie tegen het MoU. Het op 24 juli door de provinciale rechtbank opgelegde verbod van *Mpalabanda* en de arrestatie van diens woordvoerder, Raúl Danda, op 29 september lijken echter wel gerelateerd aan de afwijzing van het MoU (zie paragraaf 3.3.1 en 3.3.2).

Op 10 juni 2006 werd de niet-Cabindees Filomeno do Nascimento Vieira Dias eindelijk geïnaugureerd tot nieuwe bisschop van Cabinda. Zijn benoeming leidde vorig jaar tot politieke spanningen.⁵³ Verschillende incidenten in de weken naar aanloop van zijn inauguratie, maar ook in de maanden na zijn inauguratie, zorgden voor een ongemakkelijke situatie in de katholieke geloofsgemeenschap. Grote rellen bleven uit, maar de politie moest een aantal keer ingrijpen bij protesten voor het kerkgebouw van de nationalistische en uitgesproken padre Casimiro Congo en bij protesten voor het bisschoppelijke paleis.⁵⁴

---

⁵⁰ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 15; BBC News, *Angola signs deal with Cabindans*, 1 augustus 2006; IRN, *Rebels vow to fight on despite peace deal*, 1 augustus 2006; IRIN, *Arguing over Cabindan peacetalks*, 11 juli 2006.

⁵¹ IRIN, *Concern as Luanda pushes through Cabinda peace deal*, 3 oktober 2006.

⁵² ANGOP, *Tasks of Cabinda peace memo put into practice*, 31 augustus 2006.

⁵³ Voor de gebeurtenissen van vorig jaar, zie algemeen ambtsbericht Angola, december 2005.

⁵⁴ Padre Congo heeft zich eerder samen met de Cabindese padre Raúl Tati publiekelijk uitgesproken tegen de benoeming van een niet-Cabindese bisschop voor Cabinda. Hun nationalistische activiteiten konden onder het regime van de oude bisschop rekenen op stilzwijgende goedkeuring.

Overige ontwikkelingen

Volgend op het overlijden van Osvaldo Jesus Serra Van Dúnem op 4 februari 2006 werd Roberto Leal Monteiro 'Ngongo' benoemd tot de nieuwe minister van Binnenlandse Zaken.⁵⁵

Eind mei 2006 werden de conclusies van het onderzoek naar de (illegale) praktijken van de Angolese Immigratiedienst (*Service de Migração e Estrangeiros*, SME) goedgekeurd door president Dos Santos. Het onderzoek bevestigt dat talloze buitenlanders onterecht een verblijfstitel ontvingen als gevolg van corruptie, onnauwkeurigheid en wanbeheer. Als gevolg hiervan werd het management van de SME, inclusief de directeur, in juni 2006 ontslagen. Eind juni werd in de media bekend dat de politie een strafrechtelijk onderzoek tegen hen is gestart. Andere aanbevelingen betroffen betere bescherming van de grenzen, werving van nieuw personeel en aanpassing van zowel de interne regels van de SME als de wet die de status van buitenlanders reguleert. De regering wil hiermee een signaal afgeven dat het corruptie, maar ook illegale immigratie wil aanpakken (zie ook paragraaf 2.3). Het schandaal werd ook breed uitgemeten in de media.

In oktober 2006 stemde de regering in met een wetsontwerp die de status van buitenlanders reguleert. Het wetsontwerp omvat strengere regelgeving om illegale immigratie tegen te gaan, maar omvat ook een meer open en flexibel regime voor de uitgifte van visa.⁵⁶

Buitenlandse betrekkingen

Het buitenlands beleid van Angola is voor een belangrijk deel gericht op het spelen van een grotere politieke rol in Afrika. Daarnaast wil men richting het Westen het imago bestrijden van Angola als een corrupt land en multilaterale financiële steun verkrijgen. Dankzij aanzienlijke kredietlijnen uit het buitenland (vooral uit China, maar ook uit Brazilië, Rusland, Israël en Portugal) en hoge olie-inkomsten, zijn de Angolese autoriteiten minder afhankelijk van donoren en staan sterker tegenover de eisen van het IMF zoals transparantie en beter economisch management als voorwaarden voor het verstrekken van leningen.

Toch kondigde de Angolese minister van Financiën in november 2005 aan, dat Angola in 2006 een overeenkomst met IMF wil bereiken. Het lijkt erop dat dit inderdaad gaat gebeuren, edoch in 2007.⁵⁷

Angola heeft op meerdere fronten aangegeven dat het een grotere politieke rol in de regio wil spelen. Angola heeft vorig jaar al de ambitie uitgesproken om één van

---

⁵⁵ EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 19.

⁵⁶ De strengere regelgeving geeft de mogelijkheid tot gerechtelijke vervolging van Angolezen die verdacht worden van samenspanning en de uitgifte van visa is met name bedoeld voor toegang en verblijf van gespecialiseerd personeel en investeerders.

⁵⁷ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 8; EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 19-21.

de door de AU begeerde twee permanente zetels in een hervormde Veiligheidsraad van de VN te willen bezetten. Tijdens de top van de *Southern African Development Community* (SADC) in augustus 2006 wist Angola zich te kandideren voor het vice-voorzitterschap van het orgaan voor defensie, politiek en veiligheid. Bij de volgende top in augustus 2007 wordt daarover besloten.

Een bevestiging van deze ambities is de betrokkenheid van Angola bij het vredesproces in de Grote Meren-regio.⁵⁸ Angola heeft zich tijdens de verslagperiode nadrukkelijk geïnteresseerd voor de veiligheid en stabiliteit in de DRC.⁵⁹ Meerdere malen zegde president Dos Santos militaire steun toe (ten faveure van president Kabila), indien er problemen zouden ontstaan als gevolg van een onduidelijke uitslag van de Congolese verkiezingen. Vier bataljons, inclusief helikopters en gepantserde voertuigen, werden gestationeerd aan de grens met de DRC.⁶⁰ Bovendien heeft Angola circa 30 miljoen USD aan de DRC geschonken, bestemd voor training en formatie van oproerpolitie.⁶¹ De goede relatie tussen de presidenten van beide landen werd bevestigd door het bezoek van de Congolese president Kabila aan Angola eind september 2006.⁶²

Op 16 oktober 2005 is Angola voor het eerst verkozen tot lid van de Economische en Sociale Raad van de VN (ECOSOC). Het lidmaatschap loopt van januari 2006 tot en met december 2008.⁶³

2.3 Veiligheidssituatie

Met uitzondering van enkele incidenten in de provincie Cabinda komen er geen gewapende conflicten meer voor in Angola. In het gehele land kan men reizen en verblijven, hoewel de slechte infrastructuur en criminaliteit risico's opleveren. De grote hoeveelheid wapens in omloop is een zorg, zeker met verkiezingen in het vooruitzicht. Veel gebieden zijn ontoegankelijk door niet of slecht in kaart gebrachte mijnevelden en door onbegaanbare wegen en kapotte bruggen. In de diamantrijke provincies zijn veiligheidstroepen van de Angolese overheid en particuliere beveiligingsbedrijven actief om illegale diamantwinning tegen te gaan. Dat zorgt voor veiligheidsrisico's voor zowel de lokale bevolking als illegale immigranten. Vooral na de ondertekening van het MoU op 1 augustus 2006 lijkt de situatie in Cabinda stabiel en zijn er weinig veiligheidsrisico's.

---

⁵⁸ IRIN, *Ready to play a security role in Africa*, 21 februari 2006.

⁵⁹ ANGOP, *Chief of Army staff highlights Angola's responsibility in Africa*, 24 augustus 2006.

⁶⁰ Reuters, *Angola reinforces Congo border before poll result*, 16 augustus 2006.

⁶¹ ANGOP, *Angola's involvement aims to protect territorial integrity*, 23 juli 2006.

⁶² ANGOP, *Joseph Kabila starts visit to Angola*, 28 september 2006.

⁶³ Jornal de Angola, 19 oktober 2005.

Criminaliteit en wapens

De kleine criminaliteit in Angola is toegenomen, met name in Luanda en andere grote steden. Dit is mede het gevolg van de slechte sociale omstandigheden. Ook worden steeds vaker vuurwapens gebruikt bij overvallen.⁶⁴ Het ziet er naar uit dat de kleine criminaliteit overal in het land toeneemt, maar in de provincies komt kleine criminaliteit nog steeds in veel mindere mate voor.

Er zijn nog gebieden, waaronder de diamantgebieden in het noordoosten van Angola en de provincies Bié, Cuando Cubango en Malanje, die getekend worden door geweld als gevolg van banditisme.

Exacte cijfers van het aantal wapens in omloop zijn niet bekend, maar geschat wordt dat het aantal varieert tussen de anderhalf en vier miljoen. Bijna een derde van de Angolese bevolking zou een wapen in zijn bezit hebben.⁶⁵ De meeste wapens bevinden zich in de kustgebieden van Angola en de provincies die in de oorlog het meest getroffen zijn: Huambo, Bié en Cuando Cubango en daarnaast in mindere mate in de Lunda-provincies (diamanten), en Moxico (grensbescherming). Het gegeven dat zoveel wapens nog in omloop zijn, in combinatie met de angst voor de komende verkiezingen en de toenemende 'sociale spanningen', verhoogt het risico op gewelddadige incidenten.⁶⁶

In samenwerking met de Angolese autoriteiten zijn verschillende NGO's bewustwordings- en inleverprojecten gestart ter vermindering van wapenbezit. Veel personen wantrouwen de autoriteiten en houden vaak enkele wapens achter. Daarom worden wapens publiekelijk vernietigd, zodat personen kunnen zien dat de wapens niet in handen komen van de autoriteiten. Op deze manier wordt vertrouwen gewekt in het proces en zullen personen eerder geneigd zijn al hun wapens in te leveren.

Ook bestaan er projecten om gedateerde ammunitie te vernietigen. Het meeste is in handen van de politie en het Angolese leger. In samenwerking met deze instanties wordt op lokaal niveau de ammunitie gesorteerd en indien gevaarlijk vernietigd.

Verhouding MPLA-UNITA

Waarnemers berichtten in 2005 over een toename van geweld tussen aanhangers van de MPLA en de UNITA, met name in voormalig UNITA-provincies Huambo, Huíla en Benguela. Dit had voornamelijk te maken met politieke spanningen die ontstonden naar aanleiding van de verkiezingen, die in 2006 zouden plaatsvinden. Gedurende 2006 zijn aanzienlijk minder incidenten gerapporteerd, vooral omdat al

---

⁶⁴ IRIN, *Easy access to guns concern as election nears*, 13 maart 2006.

⁶⁵ AFP, *L'Angola veut moins d'armes pour pouvoir voter dans le calme*, 15 april 2006; IRIN, *Easy access to guns concern as election nears*, 13 maart 2006.

⁶⁶ IRIN, *Easy access to guns concern as election nears*, 13 maart 2006.

snel duidelijk werd dat de verkiezingen pas in 2007 of later zouden plaatsvinden. Tijdens de huidige verslagperiode werd gerapporteerd over geweld tegen UNITA-aanhangers, vernieling van eigendommen van de UNITA en tegenwerking om UNITA-kantoren te openen. Een van de meest serieuze incidenten vond plaats in Cululo in de provincie Huambo. Op 29 september 2006 werd een vrouw doodgeschoten, waarvan gezegd werd dat zij UNITA-lid was. In reactie hierop mishandelden enkele UNITA-aanhangers de dienstdoende politieagent. De situatie escaleerde met hevige gevechten tussen oud UNITA-strijders, MPLA-aanhangers en de politie, resulterend in zestien gewonden, waaronder vijf zwaargewonden met schotwonden. Volgens lokale autoriteiten was dit niet het eerste incident in de regio.

Verschuillende bronnen verwachten dat de politieke spanningen zeker weer zullen toenemen in aantal en hevigheid naarmate de verkiezingen dichterbij komen. Vooral indien de nationale *civic education* campagne minder succesvol verloopt. Een nieuwe burgeroorlog wordt daarentegen onwaarschijnlijk geacht, evenals een nationale campagne van de partijen die geweld en politieke intolerantie stimuleert (zie paragraaf 2.2 en 3.4.1).⁶⁷ Het moet worden vermeld dat spanningen in de provincies ook mede worden gevoed door gebrek aan sociale voorzieningen, water en vruchtbaar land. Lokale bewoners reageren als gevolg hiervan niet altijd positief op de terugkeer van voormalig UNITA-strijders.⁶⁸

Illegale immigratie

De Angolese autoriteiten zetten zich steeds meer in om illegale immigratie aan te pakken (zie ook paragraaf 2.2). Angola is tegenwoordig een aantrekkelijk land voor immigranten, omdat het economische vooruitgang boekt. Vooral personen uit de DRC en West-Afrika trekken naar de hoofdstad of vestigen zich in de diamantrijke regio's. De Angolese autoriteiten zijn hier niet van gediend en gedurende de verslagperiode ondernamen zij meerdere acties om zowel illegale immigratie als de stijgende criminaliteit aan te pakken. De acties, zoals 'Operatie Cyclone' in juli, 'Operatie Pre-Natal' in augustus en 'Operatie Furacão' in september 2006, werden in het hele land, maar met name in de grensprovincies en Luanda, uitgevoerd.⁶⁹ Aangezien een groot deel van de Angolese bevolking geen identificatiebewijs bezit, is het mogelijk dat Angolezen door dit soort acties het land worden uitgezet. Volgens enkele onafhankelijke bronnen verlopen de

---

⁶⁷ Reuters, *Many Angolans fear 2006 poll, investors unworried*, 20 september 2005; IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006.

⁶⁸ Reuters, *Many Angolans fear 2006 poll, investors unworried*, 20 september 2005.

⁶⁹ Tijdens 'Operatie Pre-Natal' (alleen in Luanda uitgevoerd) werden 72 buitenlanders in hechtenis genomen en overgedragen aan de SME. Zij waren onder andere afkomstig uit de DRC, Congo-Brazzaville, Sierra Leone, Ivoorkust, Liberia, Guinee en Rwanda, maar ook uit Vietnam en China. Bij de actie werden ook 66 prostituees en 58 straatverkopers en 258 personen die een administratieve overtreding hadden begaan, in hechtenis genomen. ANGOP, *Over 70 foreigners detained for illegal stay*, 30 augustus 2006.

operaties niet geheel volgens de juridische normen. Een andere onafhankelijke bron geeft aan dat in ieder geval bij ‘Operatie Cyclone’ geen sprake was van een wrede behandeling van de arrestanten.

Landmijnen

Het grote aantal landmijnen zorgt voor onveilige situaties, met name in het binnenland. Sommige gebieden zijn niet of moeilijk toegankelijk en zowel de lokale bevolking als de verschillende hulporganisaties worden hierdoor in hun werk belemmerd.⁷⁰ Veel Angolezen worden slachtoffer van landmijnexplosies, omdat zij vaak niet op de hoogte zijn van de situatie of omdat zij de informatie negeren.⁷¹ Wegens het gebrek aan capaciteit en mandaat van NGO’s is het moeilijk om daadwerkelijk alle mijnen op te ruimen.

Onder toezicht van de *Comissão Nacional Intersectorial de Desminagem e Assistência Humanitária às vítimas de minas* (CNIDAH), een sub-commissie die onder verschillende ministeries hangt en die verantwoordelijk is voor ontminning, wordt door diverse NGO’s gewerkt aan een beter overzicht van de landmijnsituatie. Middels de in 2003 gestarte *Landmine Impact Survey* (LIS) worden data verzameld, die verwerkt zullen worden in een nieuwe nationale landmijn-database – het *Information Management System for Mine Action* (IMSMA). Verwacht wordt dat LIS eind 2006 is afgerond. Het systeem moet een goed overzicht geven van de aanwezige landmijnen, het aantal personen wier leven beperkt wordt door de aanwezigheid van landmijnen, welke ontminningsactiviteiten zijn/worden ondernomen, het aantal slachtoffers van explosies etc. De mate waarin gebruik zal worden gemaakt van IMSMA is afhankelijk van de gegevens die ingevoerd gaan worden en of organisaties bereid zijn het systeem te raadplegen. IMSMA werkt tot nu toe niet goed in Angola, met name vanwege het gebrek aan discipline van allerlei organisaties om de gegevens in het systeem bij te houden.

Angola kent ongeveer 80.000 slachtoffers van landmijnen, onder hen veel oud-militairen.⁷² Volgens de *Landmine Monitor 2006* is het aantal gerapporteerde slachtoffers in 2005 significant gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar.⁷³ Een bron gaf aan dat de schattingen van de Angolese autoriteiten over het aantal

---

⁷⁰ Reuters, *Transport, landmines hamper Angola farm recovery*, 15 september 2005.

⁷¹ NRC Handelsblad, *Onzichtbare wonden van de oorlog: Hulpverleners ruimen achtergebleven mijnen op de akkers van Angola*, 1 februari 2006.

⁷² NRC Handelsblad, *Onzichtbare wonden van de oorlog: Hulpverleners ruimen achtergebleven mijnen op de akkers van Angola*, 1 februari 2006; ANGOP, *Country has 80.000 victims of landmines*, 27 september 2006.

⁷³ Human Rights Watch (HRW), *Landmine Monitor Report 2006 – Angola*, september 2006, via www.icbl.org, bezocht op 13 september 2006.

die nog in de grond zitten, sterk overdreven zijn.⁷⁴ Volgens de welingelichte bron zou het eerder gaan om een half tot één miljoen landmijnen.⁷⁵

De Angolese autoriteiten stelden in 2006 een strategisch plan voor ontminning voor de jaren 2007 tot 2011 op, met als doel ontminningsactiviteiten voortaan niet alleen te richten op reconstructie van de infrastructuur, maar ook op de humanitaire aspecten van de landmijnenproblematiek.⁷⁶ Volgens een welingelichte bron is dit vrij ongebruikelijk en het wordt als een positieve stap ervaren: uit deze stap blijkt erkenning voor het landmijnenprobleem en betrokkenheid bij de oplossing daarvan.

Cabinda

Allereerst dient te worden opgemerkt dat het moeilijk is om onafhankelijke informatie te verkrijgen over de veiligheidssituatie in Cabinda. De betrokken partijen hebben uiteenlopende belangen. De Angolese overheid is erbij gebaat om eventuele militaire incidenten te ontkennen of het belang ervan te bagatelliseren. De partijen die naar Cabindese onafhankelijkheid streven benadrukken juist deze incidenten en andere maatregelen die zouden moeten duiden op onderdrukking van de Cabindese bevolking door de centrale overheid. Vanwege het nagenoeg ontbreken van internationale onafhankelijke waarnemers in Cabinda, met name in de binnenlanden, is het onmogelijk om de juistheid van sommige berichten te verifiëren.

De veiligheidssituatie in de provincie is in de afgelopen jaren verbeterd. Vooral na de ondertekening van het MoU op 1 augustus 2006 (zie paragraaf 2.2) lijkt de situatie in Cabinda stabiel en zijn er weinig veiligheidsrisico's. Gedurende de verslagperiode was het voor burgers veilig om over de grote wegen door de hele provincie te reizen. Angolese militairen zijn zo goed als verdwenen uit het straatbeeld van Cabinda en er zijn weinig tot geen wegversperringen meer buiten de stad aanwezig.

De afgelopen twee jaar hebben zich, op een enkel incident na, geen militaire confrontaties meer in Cabinda voorgedaan. Net als in de overige provincies van Angola is de bevolking moe van oorlog en wenst vooral enigszins mee te kunnen profiteren van de ongekende economische ontwikkeling die het land doormaakt.

---

⁷⁴ CNIDAH gaf vorig jaar aan dat er nog zes tot acht miljoen landmijnen in de grond zaten. *Jornal de Angola*, 4 november 2005.

⁷⁵ Ter illustratie van het landmijnenprobleem, sinds 1991 zijn er ongeveer 60.000 landmijnen onschadelijk gemaakt.

⁷⁶ HRW, *Landmine Monitor Report 2006 – Angola*, september 2006, via www.icbl.org, bezocht op 13 september 2006.

Naar aanleiding van het MoU is het FLEC begonnen aan de demobilisatie en/of integratie binnen de politie of het Angolese leger van ongeveer 500 FLEC-strijders. Volgens een generaal van het Angolese leger gaat het om 300 strijders van FLEC-FAC en 200 strijders van FLEC-Renovada. In oktober zou reeds 86% van de strijders zijn geïdentificeerd en ingekwartierd in de daarvoor speciaal opgerichte kampementen in Quissoqui de Luali (noorden), Chivovo (midden) en Tali-Beca (zuiden).⁷⁷

Er zou slechts nog een honderdtal FLEC-strijders actief zijn. Deze strijders zouden bij tijd en wijle kleine guerrilla-operaties organiseren tegen het regeringsleger.⁷⁸ Hierbij gaat het vaak om represailles voor acties van het regeringsleger.

Tot aan de ondertekening van het MoU werd het aantal Angolese militairen in Cabinda geschat op 30.000.⁷⁹ Na de ondertekening van het MoU is het Angolese leger begonnen met de terugtrekking van zijn militairen. Het is niet bekend om hoeveel militairen het gaat en waar deze gestationeerd waren. Militaire kampen bevinden zich aan de grens met de Republiek Congo (Brazzaville), ten zuiden van Cabinda-stad, alsmede rondom het noordelijk gelegen Buco Zau.

Gedurende de verslagperiode vonden geen grootschalige gevechtshandelingen tussen het regeringsleger en de FLEC-rebellen plaats. Wel kwamen nog sporadisch incidenten voor waarbij het regeringsleger en het FLEC betrokken zijn. Na de ondertekening van het MoU in augustus 2006 was een lichte toename in het aantal incidenten in de maanden augustus en september waarneembaar. Volgens het regeringsleger maakten de FLEC-rebellen misbruik van de terugtrekking van de Angolese militairen. In de berichtgeving werd niet ingegaan op de aard van de incidenten.⁸⁰

De weinige incidenten waarbij het FLEC is betrokken, vinden voornamelijk plaats ten noorden van Belize en ten oosten van Buco Zau in de bosrijke gebieden.⁸¹ Buiten deze gebieden zijn de risico's die burgers lopen als gevolg van acties van het regeringsleger en/of het FLEC nagenoeg afwezig.

In voorgaande jaren heeft het Angolese leger, en in mindere mate de FLEC, zich regelmatig schuldig gemaakt aan mensenrechtenschendingen. Hoewel het aantal incidenten de afgelopen jaren sterk is afgenomen, komen mishandelingen en verkrachtingen in Cabinda nog steeds voor (*zie paragraaf 3.2*).

---

⁷⁷ ANGOP, *First phase of Cabinda peace process nears end*, 11 oktober 2006.

⁷⁸ BBC News, *Angola signs deal with Cabindans*, 1 augustus 2006.

⁷⁹ UNHCR, *Returning to the Angolan enclave of Cabinda*, 14 september 2005.

⁸⁰ AFP, *Angolan army: separatist violence continues despite peace deal*, 1 september 2006.

⁸¹ BBC News, *Angola signs deal with Cabindans*, 1 augustus 2006.

In Cabinda maken velen zich zorgen om de situatie in de DRC. Indien daar gevechtshandelingen uitbreken naar aanleiding van de verkiezingen, rekent Cabinda op grote aantallen vluchtelingen die de stabiliteit in de provincie kunnen aantasten. Dit zou ook mede de reden zijn waarom de Angolese autoriteiten haast hebben gemaakt met de ondertekening van het MoU. Rondom de twee verkiezingsrondes (juli en oktober 2006) en na de uitslag (november 2006, president Kabila werd herkozen) ontstonden enkele gewelddadige incidenten.⁸² Voor zover bekend heeft dat niet geleid tot vluchtelingenstromen.

Diamantgebieden

Regelmatig zijn lokale bewoners en illegale diamantzoekers in de noordelijke provincies Lunda Norte en Lunda Sul slachtoffer van mensenrechtenschendingen begaan door particuliere beveiligingsbedrijven en veiligheidstroepen van de Angolese overheid. In juli 2006 heeft de mensenrechtenactivist Rafael Marques wederom een rapport uitgebracht, maar deze keer alleen over de situatie in de regio Cuango in Lunda Norte.⁸³ Hij rapporteert over moord, geweld, willekeurige opsluiting en andere mensenrechtenschendingen. Hij spreekt zelfs van moderne slavernij. In het rapport erkent Marques dat politieoptreden is verbeterd, maar dat nog steeds sprake is van straffeloosheid, omdat de controle van de concessiegebieden wordt overgelaten aan particuliere beveiligingsbedrijven.⁸⁴

Enkele bronnen trekken de stelligheid van het rapport in twijfel. De Angolese autoriteiten hebben deze verslagperiode beter meegewerkt om de toedracht van de gerapporteerde schendingen te achterhalen. Het maatschappelijke middenveld oefende meer druk uit en de Angolese autoriteiten lijken hier gevoelig voor te zijn. Naar aanleiding van verschillende beschuldigingen organiseerden de lokale autoriteiten gesprekken met betrokken partijen, zoals politiecommandanten, diamantcoöperaties en de particuliere beveiligingsbedrijven. Politie en leger werkten mee aan trainingen over mensenrechten, waar open over bovenstaande schendingen gesproken werd. Aan de andere kant wordt erkend dat de situatie in de Lunda's zorgwekkend blijft, dat mensenrechtenschendingen plaatsvinden en dat de situatie in Cuango representatief is voor de hele regio.⁸⁵

---

⁸² MONUC (Mission de l'Organisation des Nations Unies en RD Congo), *Cap sur les élections. Lettre d'information de la MONUC sur le processus électoral en RDC*, No. 31, 10 november 2006; MONUC, *Violence à Kinshasa la Cour Suprême de Justice a été incendiée*, 21 november 2006.

⁸³ Het vorige rapport rapporteerde over de situatie in beide provincies, zie algemeen ambtsbericht Angola december 2005. R. Marques en R. F. De Campos, *Lundas – the stones of death. Angola's deadly diamonds: Human rights abuses in the Lunda provinces, 2004*, Lissabon, 9 maart 2005.

⁸⁴ R. Marques, *Operation Kissonde – The diamonds of humiliation and misery*, Lissabon, juli 2006, via www.cuango.net.

⁸⁵ Reuters, *Report says security guards in Angola abuse locals*, 7 september 2006.

Voor zover bekend is tijdens de verslagperiode geen gevolg gegeven aan de officieel in april 2005 afgeronde ‘Operatie Briljant’ in de Lunda’s om illegale diamantzoekers, de *garimpeiros*, het land uit te zetten.⁸⁶ Zoals hierboven omschreven hebben echter andere acties plaatsgevonden om illegale immigratie aan te pakken. ‘Operatie Cyclone’ werd ook in de Lunda’s uitgevoerd.

Tijdens de vorige verslagperiode werd bericht dat illegalen uit de diamantregio’s, die niet meteen gerepatriëerd konden worden, in een centrum in Luanda in detentie werden gehouden. Er is geen nadere informatie bekend over de ontwikkelingen rondom deze centra.

2.4 Sociaal-economische situatie

Volgens de conclusies van de missie van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) in het kader van de “Artikel IV-consultaties⁸⁷” voor 2006 heeft Angola op economisch gebied langzaam maar zeker vooruitgang geboekt, maar is weinig verbetering zichtbaar op het gebied van armoedebestrijding.⁸⁸ De Angolese economie groeit snel. Het Bruto Binnenlands Product (BBP) is in 2005 met 18% gegroeid, met name door de stijging in de olieproductie. Verwacht wordt dat het groeicijfer voor 2006 14,3% zal bedragen.⁸⁹ De inflatie, die in 2003 nog 98% bedroeg, is inmiddels teruggebracht naar 18,5% in 2005. De stijgende olieproductie, maar ook de kunstmatige koppeling tussen de Angolese kwanza en de US Dollar (USD) spelen daarbij een grote rol.⁹⁰

Hoewel er sprake is van een hoge economische groei, staat Angola op de 161ste plaats (van de 177 landen) van de *Human Development Index 2006* van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP).⁹¹ Er is sprake van een lage arbeidsproductiviteit, hoge werkloosheid, lage inkomens en een laag niveau van onderwijs, gezondheidszorg en andere sociale voorzieningen. Minder dan de helft van de Angolese bevolking heeft toegang tot basisvoorzieningen op het gebied van gezondheidszorg en onderwijs. Van de volwassenen kan 58% niet lezen of schrijven. De indicatoren weerspiegelen de wijdverbreide armoede. Bijna

---

⁸⁶ Zie algemeen ambtsbericht Angola, december 2004 en december 2005.

⁸⁷ Op basis van artikel IV van de IMF “Articles of Agreement” voert het IMF jaarlijkse bilaterale consultaties met individuele landen over het economische en monetaire beleid van het land.

⁸⁸ IMF, *IMF Executive Board concludes 2006 Article IV consultation with Angola*, 15 november 2006; IMF, *Angola: Article IV Consultations, Preliminary Conclusions of the IMF Mission*, 29 maart 2006.

⁸⁹ EIU, *Country Report Angola*, oktober 2006, p. 5.

⁹⁰ IMF, *Angola: Article IV Consultations, Preliminary Conclusions of the IMF Mission*, 29 maart 2006; EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 20.

⁹¹ UNDP, *Human Development Report 2006*, tabel 1, p. 286.

70% van de bevolking leeft onder de armoedegrens en de gemiddelde levensverwachting is 40 jaar.⁹²

Ondanks de groeiende inkomsten ten gevolge van de gestegen olieprijs en de opbrengsten in de diamantindustrie, komt het geld de bevolking vooralsnog niet ten goede. Corruptie speelt hierbij een grote rol. Inmiddels neemt de ontevredenheid onder de bevolking toe over het uitblijven van vredesdividend, vier jaar na het einde van de oorlog. Volgens meerdere bronnen uit de bevolking in toenemende mate haar groeiende frustratie over het uitblijven van concrete vorderingen in de overgang van een oorlogssituatie naar een periode van wederopbouw. De oneerlijke verdeling van de rijkdommen kan leiden tot sociale spanningen.⁹³

Volgens de Angolese autoriteiten zal Angola zich de komende twee jaar concentreren op de wederopbouw. Van het budget van 2006, goedgekeurd in december 2005 en herzien in augustus 2006, wordt 22.6% besteed aan de 'social sector'.⁹⁴ Volgens meerdere bronnen, inclusief de oppositiepartijen, krijgen de meer prestigieuze projecten in Luanda de aandacht en wordt weinig gespendeerd aan de structurele verbetering van landelijke sociale indicatoren, zoals alfabetisering, kindersterfte, scholing, water- en elektriciteitsvoorzieningen en riool- en afvalverwerking.⁹⁵ Aan de andere kant geven verschillende bronnen aan dat de Angolese autoriteiten zich inzetten om de situatie te veranderen. Vaak is het meer een kwestie van gebrekkige middelen, zoals gedateerde systemen, logistieke problemen en laaggeschoold personeel.

Angola staat op de 143^e plaats (van de 163 landen) van de *2006 Corruption Perceptions Index* van de NGO Transparency International.⁹⁶ De Angolese autoriteiten lijken zich echter meer in te zetten om corruptie tegen te gaan (zie ook paragraaf 2.2). Op 22 februari 2006 heeft de ministerraad de ondertekening van zowel het VN-Verdrag ter Bestrijding van Corruptie als het AU-Verdrag inzake de

---

⁹² AFP, *70% des Angolais vivent dans la misère, en depit de la manne pétrolière*, 18 oktober 2006.

⁹³ AFP, *70% des Angolais vivent dans la misère, en depit de la manne pétrolière*, 18 oktober 2006; IRIN, *Unresolved issues pose risk to new democracy*, 25 september 2006; IRIN, *NGOs accuse government of brushing off looming cholera epidemic*, 27 september 2006; Reuters, *Discontent clouds Angola's oil boom*, 24 juli 2006.

⁹⁴ EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 20.

⁹⁵ EIU, *Country Report Angola*, september 2006, p. 18; IRIN, *NGOs accuse government of brushing off looming cholera epidemic*, 27 september 2006; IRIN, *Unresolved issues pose risk to new democracy*, 25 september 2006; Reuters, *Discontent clouds Angola's oil boom*, 24 juli 2006.

⁹⁶ Een relatieve verbetering ten aanzien van vorig jaar, waar Angola de 151^e plaats (van de 158 landen) in nam. Transparency International, *2006 Corruption Perceptions Index*, 6 november 2006.

Voorkoming en Bestrijding van Corruptie goedgekeurd. Het nationale parlement volgde met zijn goedkeuring in mei voor het VN-verdrag en in juli voor het AU-verdrag.

De Angolese bevolking bestaat voor 60% uit minderjarigen. De gevolgen van de oorlog voor hen zijn nog duidelijk zichtbaar: bijna de helft van de Angolese kinderen gaat niet naar school, 45% lijdt aan chronische ondervoeding en in Angola sterft één op de vier kinderen voor zijn vijfde verjaardag, het drie-na-hoogste cijfer in de wereld. Volgens het Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF) hebben ongeveer één miljoen kinderen een ouder verloren in de oorlog en verloren 300.000 kinderen beide ouders. Tweederde van alle kinderen was getuige van de dood of marteling van familieleden of bekenden. Ongeveer 100.000 kinderen raakten gescheiden van hun familie.⁹⁷

Het Wereldvoedselprogramma (WFP) wilde met een nieuw voedselhulpproject voor de komende jaren (2006-2009) ongeveer 538.000 personen bereiken, waarbij het aantal geleidelijk zou afnemen.⁹⁸ Wegens de sterke daling in het aantal donoren ziet WFP zich echter genoodzaakt voor eind 2006 de distributie van voedsel grotendeels over te dragen aan de Angolese autoriteiten en zich gedeeltelijk terug te trekken uit Angola.⁹⁹

In februari 2006 brak voor het eerst sinds 1995 cholera uit in Luanda, waarna de ziekte zich snel verspreidde over meerdere provincies. Begin november 2006 werden in zestien van de achttien provincies meer dan 58.000 ziektegevallen en 2300 doden betreurd.¹⁰⁰ Verschillende NGO's vreesden dat met het nieuwe regenseizoen het aantal choleropatiënten weer sterk zou toenemen, vooral vanwege het uitblijven van overheidsmaatregelen op het gebied van rioolverwerking en de toevoer van schoon drinkwater.¹⁰¹ Deze vrees lijkt gegrond,

---

⁹⁷ UNICEF, *Humanitarian Action Report 2006 – Angola*, 23 januari 2006; UNICEF, *At a glance, Angola. The big picture*, op: www.unicef.org, bezocht op 11 november 2005; IRIN, *Painful period of transition*, 27 juli 2005.

⁹⁸ De hulp zou zich met name richten op kinderen, (zwangere) vrouwen en andere kwetsbare groepen in de provincie Luanda en de Planalto (provincies Huambo, Bié, Cuando Cubango en Moxico en delen van de provincies Kwanza Sul, Benguela en Huíla). WFP, *Protracted Relief and Recovery Operation – Angola*, WFP/EB.1/2006/8/1, 6 januari 2006; IRIN, *WFP approves new three-year \$87 million program*, 24 februari 2006.

⁹⁹ ANGOP, *World Food Programme to keep aiding needy population*, 10 november 2006; Reuters, *UN food agency halts distribution to Angola hungry*, 1 november 2006; WFP, *After 30 years, WFP ends food aid to Angola*, 13 oktober 2006; IRIN, *WFP pulls out as oil riches deter donors*, 13 oktober 2006.

¹⁰⁰ Dit zijn de officiële cijfers, het werkelijke aantal ligt hoger. De provincies Moxico en Lunda Sul zijn voor zover bekend cholera-vrij. Xinhua News Agency, *Cholera death in Angola toll hits 2314*, 27 oktober 2006.

¹⁰¹ IRIN, *NGOs accuse government of brushing off looming cholera epidemic*, 27 september 2006; IRIN, *Cholera every year if water and sanitation not improved*, 7 juli 2006.

in november berichtten verschillende bronnen over een sterke stijging van het aantal slachtoffers sinds de start van het regenseizoen enkele weken daarvoor.¹⁰²

Landrechten

Op 23 augustus 2006 stemde de Angolese regering in met de Algemene Regeling die uitvoering geeft aan de Landwet.¹⁰³ De Regeling definieert de concessie van percelen die tot het staats eigendom behoren, alsmede de overdracht, het verkrijgen en het gebruik van landtitels en onteigening.¹⁰⁴ Voor zover bekend is de Regeling nog niet gepubliceerd in het staatsblad, de *Diário da República*, en dus officieel nog niet van kracht, maar de verwachting is dat dat snel zal gebeuren.

Tegen het ontwerp van de Landwet was door NGO's fel actie gevoerd. Veel arme Angolezen hebben geen of zwakke rechten (titels) op het land dat zij, vaak al jarenlang, bewonen of bewerken.¹⁰⁵ Vaak zijn documenten via de informele markt verworven en worden niet door de overheid erkend. De wet geeft de gebruikers drie jaar de tijd om erkenning van hun titel aan te vragen. Gezien het gebrek aan capaciteit in het bestuurlijk apparaat is de verwachting dat velen de termijn van drie jaar niet zullen halen. Dit zou volgens NGO's de positie van de huidige landbewoners verder verzwakken. Voorts worden er veel problemen voorzien voor hen die, met name in de gebieden rond Luanda, land bewonen en bewerken dat in het begin van de burgeroorlog is verlaten door de toenmalige eigenaars.

Sinds 2001 vinden er regelmatig uitzettingen plaats. Dit gebeurt in sloppenwijken waar mensen soms al decennia lang wonen. De belangrijkste reden voor de uitzettingen is economisch van aard. Het gebied is vaak nodig voor infrastructurele werken. Als officiële reden wordt door de overheid de veiligheid van de bewoners, de noodzaak tot nieuwbouw en illegaal landbezit genoemd. De ontruiming wordt uitgevoerd door de nationale politie. Meestal worden ze daarbij gesteund door lokale politiemannen, private beveiligingsbedrijven en enkele militairen. Volgens meerdere bronnen is het de bedoeling dat mensen na een ontruiming teruggaan naar hun oorspronkelijke provincies, maar velen van hen blijven in (de periferie van) Luanda.

Tijdens de eerste uitzettingen in 2001 werd veel geweld gebruikt en was alternatieve huisvesting niet voorhanden. Inmiddels zijn er wel alternatieve huizen beschikbaar voor een deel van de mensen.¹⁰⁶ Het gebruik van geweld is echter niet

---

¹⁰² IRIN, *Cholera reappears with rain*, 8 november 2006.

¹⁰³ Deze wet was al op 10 augustus 2004 door het parlement aangenomen.

¹⁰⁴ ANGOP, *Cabinet council meets today*, 27 september 2006.

¹⁰⁵ Het wordt geschat dat, landelijk gezien, 80 tot 90% geen landtitel heeft.

¹⁰⁶ De alternatieve huisvesting bevindt zich in de buitenwijken van Luanda. Belangrijkste lokaties zijn Panguila, Zango en een lokatie die in de volksmond 'kilomer 34' wordt genoemd. Het zijn veelal recent opgetrokken woningen met zeer basale voorzieningen.

geheel uitgebannen, zoals ook is gebleken tijdens uitzettingen gedurende de huidige verslagperiode.¹⁰⁷ Volgens een bron staan de uitzettingen in Angola los van etniciteit en/of politieke gezindheid.

Vershillende organisaties, maar ook oppositiepartijen en de Speciale Vertegenwoordiger voor Huisvesting van de VN, uitten kritiek op de Angolese autoriteiten, omdat de uitzettingen niet volgens de internationale juridische normen waren verlopen.¹⁰⁸ De autoriteiten weigeren compensatie te geven aan personen die huizen illegaal bewonen, terwijl de criticasters aangeven dat illegaliteit (of legaliteit) juist moeilijk aan te tonen is vanwege het gebrek aan landtitels en de moeite die mensen hebben om deze te verwerven.

Cabinda

Cabinda voorziet in bijna 50% van de olie-inkomsten van Angola dankzij de olievoorraden voor de kust van de provincie. Het belang van Cabinda, waar voor de kust olie gewonnen wordt neemt overigens af nu ook elders in zee langs de 2000 km lange kustlijn van Angola olie wordt gewonnen. Naast olie heeft Cabinda veel kostbare houtsoorten. Elke provincie in Angola heeft een eigen budget en dit is niet anders voor Cabinda.

De werkloosheid in Cabinda is hoog. De meeste Cabindezen verkrijgen hun inkomen via landbouw, visserij, werken bij de overheid of kleine straathandel. Het aantal Cabindezen dat werkt voor een van de vele (offshore) oliemaatschappijen is klein. Buitenlandse werknemers van de olie-industrie worden om veiligheidsredenen van het vliegveld van Cabinda-stad per helikopter naar een zwaar beveiligde compound binnen de provincie vervoerd en komen Cabinda-stad niet in.

De beschikbaarheid van onderwijs en gezondheidszorg in Cabinda is onvoldoende om aan de vraag te voldoen, maar ligt boven het landelijke gemiddelde.

Bijkomend probleem is dat de meeste mensen werk in Luanda hebben/zoeken en elke dag 4 tot 5 uur moeten reizen om daar te komen.

¹⁰⁷ In december 2005, maart 2006 en april 2006 hebben verschillende uitzettingen in Luanda plaatsgevonden met meer dan 600 families als slachtoffer. Voor een uiteenzetting van de gang van zaken zie onder andere de Amnesty International (AI) Bliksemacties *AFR 12/003/2006*, 16 maart 2006; *AFR 12/001/2006*, 25 januari 2006 en *AFR 12/005/2005*, 2 december 2005; AFP, *UN rights expert urges Angola to halt forces evictions*, 30 maart 2006; NRC Handelsblad, *De groeipijn van Luanda na de oorlog*, 24 januari 2006.

¹⁰⁸ AFP, *UN rights expert urges Angola to halt forces evictions*, 30 maart 2006.

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Verdragen en protocollen

Angola is partij bij:

- het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol van New York (in werking getreden voor Angola in 1981);
- de vier Geneefse Verdragen uit 1949 betreffende krijgsgevangenen, strijdkrachten ter land en ter zee en burgers in oorlogstijd en het eerste Additionele Protocol uit 1977 (betreffende de bescherming van slachtoffers van internationale gewapende conflicten, allen voor Angola in 1985 in werking getreden);
- het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW, in werking getreden voor Angola in 1986);
- het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC, in werking getreden voor Angola in 1991) en het eerste Facultatief Protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (in werking getreden voor Angola in april 2005);
- het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (CCPR), evenals het bijbehorende eerste Facultatief Protocol waarin het individueel klachtrecht bij het Mensenrechtencomité is vastgelegd (in werking getreden voor Angola in 1992);
- het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR, in werking getreden voor Angola in 1992);
- het Ottawa Verdrag tegen het gebruik van landmijnen (in werking getreden voor Angola in 2002).

Evenals alle andere leden van de AU heeft Angola het Afrikaans Handvest inzake Rechten van de Mens en Volkeren geratificeerd (in werking getreden voor Angola in 1992). Angola heeft het Protocol bij dit Handvest betreffende de oprichting van een Afrikaans Hof voor de Rechten van de Mens en Volkeren nog niet getekend. Wel heeft Angola het Afrikaans Handvest inzake de Rechten en het Welzijn van het Kind uit 1990 geratificeerd. Toen Angola in 1975 lid werd van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (thans AU) werd het automatisch partij bij het Verdrag inzake Specifieke Aspecten van Vluchtelingenproblematiek in Afrika uit 1969. Het verdrag is in 1981 door Angola geratificeerd.

Ook gedurende deze verslagperiode heeft Angola de volgende verdragen nog niet geratificeerd: het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof, het Verdrag

tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (CAT), het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (CERD), het Tweede Optionele Protocol bij het CCPR (inzake de doodstraf), het Internationale Verdrag voor Preventie en Bestrafing van Genocide. Het Tweede Protocol bij de Geneefse verdragen van 1949, met betrekking tot de bescherming van slachtoffers van interne conflicten, heeft Angola niet getekend. Het Angolese ministerie van Buitenlandse Zaken (MIREX) heeft echter een interdepartementale studie uit laten voeren naar de mogelijkheden tot ratificatie van de bovengenoemde verdragen. Deze studie heeft twee jaar geduurd en de resultaten zouden in het najaar 2004 aan de ministerraad worden aangeboden. De uitkomst van het onderzoek is vooralsnog niet openbaar.

Angola heeft in mei 2005 een akkoord gesloten met de Verenigde Staten, waarin het belooft geen Amerikanen uit te leveren aan het Internationaal Strafhof (ICC).¹⁰⁹ Het akkoord moet nog geratificeerd worden. Dit zogeheten Bilateraal Immunitieakkoord (BIA) is geen belemmering voor Angola om het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof te kunnen ratificeren.

De Angolese autoriteiten werken samen met verschillende organisaties (onder andere van de VN, maar ook NGO's) aan de rapportageverplichtingen voor de VN-mensenrechtenverdragen. Het is de bedoeling dat Angola eind 2007 één rapport (*Common Core Document*, CCD) uitbrengt. Daartoe is een Intersectorale Commissie opgezet, waarin alle relevante ministeries vertegenwoordigd zijn. De Commissie krijgt technische ondersteuning, maar ook worden trainingen en workshops in mensenrechten gegeven aan zowel ambtenaren als aan het Angolese maatschappelijk middenveld. Op provinciaal niveau worden workshops gehouden voor lokale autoriteiten, zodat ook zij optimaal kunnen bijdragen aan de rapportage.

3.1.2 Nationale wetgeving

Gedurende de verslagperiode hebben zich weinig wijzigingen van de nationale wetgeving inzake mensenrechten voorgedaan. Het hervormingsproces van de Angolese grondwet heeft nagenoeg stilgelegen.

Op 3 februari 2006 nam het nationale parlement de nieuwe Perswet aan. Zie verder paragraaf 3.3.1.

---

¹⁰⁹

ANP, *Angola beschermt Amerikanen tegen Strafhof*, 4 mei 2005.

3.2 Toezicht op naleving van de mensenrechten

Diverse NGO's, kerken en beroepsorganisaties spelen een rol in de verspreiding van informatie over mensenrechtenvraagstukken en krijgen hiervoor ook publiciteit. Het maatschappelijk middenveld wordt actiever en mondiger, ook in Cabinda. Hierbij ondervinden NGO's weinig tegenwerking van de Angolese overheid, maar anderzijds verleent de overheid weinig medewerking.¹¹⁰ Internationale NGO's zoals *Amnesty International* en *Human Rights Watch* (HRW) rapporteren over Angola.

In april 2006 heeft de Cabindese mensenrechtenorganisatie *Mpalabanda* wederom een verslag over de mensenrechtensituatie in Cabinda uitgebracht. Daarin concludeerde de NGO dat het regeringsleger zich nog regelmatig schuldig maakt aan mensenrechtenschendingen tegen de burgerbevolking, met een hoge mate van straffeloosheid. Er werd gerapporteerd over moord, willekeurige en buitengerechtelijke executies, willekeurige opsluiting en mishandeling.¹¹¹ Vele zwakke punten in het rapport kwamen echter aan het licht tijdens een VN-workshop over toezicht op mensenrechten, waar zowel *Mpalabanda* als vertegenwoordigers van het leger en politie aan deelnamen. De provinciale aanklager, de politie en het leger benadrukten dat *Mpalabanda* zelden een formele klacht indiende, informatie verstreekte of op een andere manier met hen samenwerkte. Daardoor ontviel de basis van de beschuldigingen dat zij mensenrechtenschendingen links lieten liggen. In andere gevallen stelde de politie een onderzoek in en kwam het met informatie dat de conclusies van *Mpalabanda* weerlegde. In tegenstelling tot wat *Mpalabanda* beweerde, had de politie de verspreiding van het private weekblad 'Semanário Angolense', waarin het rapport was opgenomen, niet belemmerd. Volgens een bron wil dat niet zeggen dat er geen schendingen hebben plaatsgevonden, maar dat *Mpalabanda* de situatie enigszins overdrijft, schendingen van voorgaande jaren gebruikt en niet geheel onpartijdig te werk gaat.

Tijdens een bijeenkomst van de VN Mensenrechtencommissie in maart 2006 verwees de Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris Generaal van de VN voor Mensenrechtenactivisten, mevrouw Hina Jilani, wat betreft de situatie in Angola, veelvuldig naar haar bevindingen naar aanleiding van haar bezoek van augustus 2004. Zij gaf daarmee aan dat de situatie over het algemeen niet veel was veranderd.¹¹² Destijds concludeerde zij dat de situatie van mensenrechtenactivisten

---

¹¹⁰ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹¹¹ *Mpalabanda, Cabinda, entre a Verdade e a Manipulação – 2005*, april 2006.

¹¹² ECOSOC, *Report submitted by the Special Representative of the Secretary-General on the situation of human rights defenders, Hina Jilani. Compilation of developments in the area of human rights defenders*, E/CN.4/2006/95/Add.5, 6 maart 2006.

in de laatste jaren is verbeterd, maar dat zij nog steeds problemen ondervinden bij de uitoefening van hun taken. Zij was bezorgd over de totale afwezigheid van een justitieel systeem in grote delen van Angola. Tevens maakte zij zich zorgen over de trage voortgang van justitiële hervormingen, de geringe onafhankelijkheid van de media en het ontbreken van persvrijheid, wat veelvuldig leidt tot zelfcensuur. Hoewel er sprake was van een vermindering van mensenrechtenschendingen in Cabinda, was de Speciale Vertegenwoordiger bezorgd over de gevolgen van de aanwezigheid van grote aantallen militairen.¹¹³

Vorig jaar werd de functie van Nationale Ombudsman ingesteld en werd Paulo Tjipilica in april 2005 door de president benoemd in deze functie. Volgens de grondwet uit 1992 is de Ombudsman een onafhankelijk en publiek orgaan, dat moet toezien op de bescherming van de grondwettelijke rechten en vrijheden en het openbaar bestuur. De Ombudsman kan klachten van burgers opnemen en aanbevelingen doen ter preventie en herstel van onrecht.¹¹⁴ Gedurende de huidige verslagperiode heeft de Ombudsman zich voornamelijk bezig gehouden met het opstellen van de parameters van zijn functioneren en het voorlichten van de bevolking door middel van workshops, lezingen en foldermateriaal. Het parlement nam in februari 2006 twee wetten aan die het functioneren van het bureau van de Ombudsman reguleren. Personen kunnen in persoon en schriftelijk een klacht indienen. Voor telefonische klachten wordt een gratis telefoonnummer geopend. In juli 2006 werd het kantoor van de Ombudsman officieel geopend en gepresenteerd aan de media. Voor zover bekend is nog geen gebruik gemaakt van de diensten van de Ombudsman.

3.3 Nalevingen en schendingen

In het algemeen kan gesteld worden dat de mensenrechtensituatie in Angola het afgelopen jaar is verbeterd. Politie en leger beginnen langzaam het belang van mensenrechten in te zien, vooral dankzij deelname aan mensenrechtentrainingen. De bevolking is zich steeds beter bewust van haar rechten. Echter, de vrijheid van meningsuiting blijft beperkt, het justitieel systeem is onvoldoende uitgerust, gevangenispersoneel, politie en militairen maken zich nog geregeld schuldig aan mensenrechtenschendingen en seksueel misbruik van vrouwen komt nog veelvuldig voor. Het probleem van ‘heksenkinderen’ en de daarmee samenhangende mensenrechtenschendingen nemen toe. Ook in Cabinda is de

---

¹¹³ ECOSOC, *Report submitted by the Special Representative of the Secretary-General on the situation of human rights defenders, Hina Jilani. Mission to Angola*, E/CN.4/2005/101/Add.2, 21 februari 2005.

¹¹⁴ AI, *The establishment of the Justice Ombudsman should comply with international standards*, 7 maart 2005.

situatie gedurende deze periode verbeterd. De diamantgebieden (Lunda Norte en Lunda Sul) worden nog steeds als probleemgebied gezien (zie paragraaf 2.3).

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

De grondwet garandeert vrijheid van meningsuiting en persvrijheid en bepaalt dat de media niet onderworpen kunnen worden aan ideologische, artistieke of politieke censuur.¹¹⁵ In de praktijk houdt de regering zich hier niet aan.

In samenwerking met verschillende belangenorganisaties werkten de Angolese autoriteiten sinds 2002 aan een nieuwe Perswet ter vervanging van de Perswet uit 1991. Op 3 februari 2006 is de wet door het nationale parlement aangenomen. In de staatsmedia wordt de nieuwe wet als modern en transparant omschreven: de wet vergroot de vrijheden van de pers, zonder daarbij inbreuk te maken op de rechten van burgers. Met de nieuwe wet is een einde gekomen aan het eigendomsmonopolie van de staat op tv-stations en nieuwsagentschappen. Daarnaast is het voormalige artikel 46 (verbod van alle negatieve publiciteit over de president) geschrapt. De oppositie, het Angolese maatschappelijk middenveld en ook HRW zien de nieuwe wet als een vooruitgang, maar geven tevens aan dat de wet onduidelijk en niet compleet is en dat de wet niet voldoet aan de internationale juridische normen. Bovendien ontbreken regels omtrent de implementatie van de wet.¹¹⁶

Hoewel in de afgelopen drie jaar de vrijheid van meningsuiting verbeterd is, bleef de informatievoorziening voornamelijk in staatshanden. Dat betekent in de praktijk dat 80 tot 90% van de journalisten voor de staat werkt. Voor zover bekend zijn er sinds 2005 geen onderzoeken ingesteld naar journalisten voor de verslaglegging van gevoelige zaken en sindsdien zijn ook geen gevallen bekend van mishandeling en opsluiting door de politie. Desondanks is een simpel dreigement van de kant van de autoriteiten momenteel voor de meeste journalisten reden om zelfcensuur toe te passen. ‘Stille druk’, ofwel psychische chantage, hoort ook daartoe.¹¹⁷ Zo wordt bijvoorbeeld het ontvangen van speciale bonussen, zoals geld voor ziektekosten of een lening, afhankelijk gesteld van de (werk)houding ten

---

¹¹⁵ Artikel 32 en 35 van de grondwet

¹¹⁶ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006; IRIN, *Rights group calls for better protection of press freedoms*, 16 november 2006; EIU, *Country Report Angola*, maart 2006, p. 16; AFP, *Le parlement angolais adopte une nouvelle loi controversée sur la presse*, 3 februari 2006; ANGOP, *Parliament approves press law*, 4 februari 2006.

¹¹⁷ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

opzichte van de staat. Het komt nog een enkele keer voor dat journalisten wegens smaad of laster vervolgd worden. Ondanks verbeteringen is de toegang tot informatie, met name voor de onafhankelijk pers, nog steeds gelimiteerd.¹¹⁸ Het enige landelijke dagblad, de *Jornal de Angola*, is in handen van de staat en levert weinig kritiek op de regering. Oppositiegeluiden komen hierin slechts selectief aan bod.¹¹⁹ De onafhankelijke pers opereert onder moeilijker omstandigheden. Naast de hoge kosten voor het printen en de verspreiding van de kranten vanwege de slechte infrastructuur, heffen de autoriteiten exorbitante belastingen. Daarnaast zijn volgens HRW enkele gevallen bekend waarbij het journalisten verboden werd om fotocamera's te gebruiken bij hun nieuwsvergaring of waarbij fotocamera's in beslag werden genomen door de politie.¹²⁰ Desondanks melden meerdere bronnen dat de onafhankelijke pers zich steeds beter kan manifesteren. Zo kunnen de bladen meer vrijelijk reageren op in staatsmedia geuite kritiek en hadden hun journalisten weliswaar nog steeds gelimiteerde, maar in vergelijking tot voorgaande jaren, betere toegang tot informatie.¹²¹ Bovendien is de onafhankelijke pers, inclusief regionale bladen, in opkomst. Angola kent een twaalfal private weekbladen, inclusief vier kleine provinciale weekbladen in het zuiden, zoals het weekblad *Cruzeiro do Sul* (het Zuiderkruis).

Met het hoge percentage analfabeten in Angola zijn radio en televisie de populairste media. Het enige televisiestation, *Televisão Pública de Angola* (TPA) is staats eigendom. TPA zendt overal uit en verzorgt regionale uitzendingen in alle provincies. Diegenen die het zich kunnen veroorloven hebben een satelietontvanger van de Zuid-Afrikaanse DsTV, die buitenlandse kanalen uitzendt. In Luanda kunnen zij zich sinds maart 2006 ook abonneren op het digitale kabeltelevisienetwerk, *TV Cabo*, dat toegang geeft tot 30 kanalen. De staatsradio, *Rádio Nacional de Angola*, mag vooralsnog als enige radiostation landelijk uitzenden.¹²² Vier onafhankelijke zendgemachtigden kunnen uitzenden in Luanda: LAC (*Luanda Antena Comercial*), *Rádio Ecclésia* (gelieerd aan de

---

¹¹⁸ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006; E/CN.4/2006/95/Add.5; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹¹⁹ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006, p. 18; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹²⁰ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006, p. 8-10, p. 21.

¹²¹ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹²² HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006, p. 18; ANGOP, *Angola gets cable TV*, 15 maart 2006.

rooms-katholieke kerk), *Rádio Escola* en *Radio CEFOJOR*. Deze laatste twee zijn educatief van aard.¹²³ *Rádio Ecclésia* krijgt overigens ook met de nieuwe Perswet geen landelijke uitzendvergunning.¹²⁴ *Rádio Ecclésia* zendt wel landelijk uit via hun website *Apostolado*.¹²⁵ De onafhankelijke *Rádio 2000* zendt uit in Huíla, *Rádio Morena* in Benguela en *Rádio Comercial* in Cabinda.¹²⁶

IRIN, de nieuwsdienst van het VN Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Aangelegenheden (OCHA), biedt sinds 2004 programmaonderdelen aan voor de *Rádio Nacional de Angola*. IRIN leidt correspondenten op die op locatie - in de provincie - programma's maken, welke vanuit Luanda op de nationale radio worden uitgezonden. Deze uitzendingen hebben ertoe geleid dat de luisterdichtheid in de provincie sterk is toegenomen, evenals de diversiteit aan onderwerpen. IRIN is ook in staat gebleken moeilijke onderwerpen zoals HIV/AIDS, geweld tegen vrouwen en de zwakke economische positie van de provincies bespreekbaar te maken.

De vrijheid van meningsuiting is in de afgelopen periode ook in Cabinda verbeterd zowel voor journalisten als het maatschappelijk middenveld. De woordvoerder van *Mpalabanda*, Raúl Danda, werd echter op 29 juli 2006 bij aankomst op het vliegveld van Cabinda gearresteerd op verdenking van het ondermijnen van de staatsveiligheid.¹²⁷ In zijn bagage werden documenten aangetroffen waarin werd gepleit voor onafhankelijkheid van Cabinda en de president werd beledigd. Danda werd op 27 oktober in afwachting van zijn proces vrijgelaten. Vermoedelijk zal het proces in werkelijkheid niet plaatsvinden, omdat de justitiële autoriteiten geen zaak tegen hem hebben.

Er zijn geen aanwijzingen dat in deze verslagperiode buitenlandse journalisten moeilijkheden ondervonden bij de toegang tot Cabinda.

---

¹²³ HRW, *Unfinished Democracy: Media and Political Freedoms in Angola*, 14 juli 2004, p.15.

¹²⁴ Na de onafhankelijkheid van Angola werd de landelijke uitzendvergunning van *Rádio Ecclésia* ingetrokken. Pas in 1992 kreeg het weer een uitzendvergunning, maar in die tijd was uitzending, wegens technische problemen, slechts mogelijk in Luanda. Toen deze waren verholpen, zond *Rádio Ecclésia* een brief naar het verantwoordelijke ministerie met daarin de mededeling dat het de landelijke proef-uitzendingen had hervat. In zijn antwoord schreef het betreffende ministerie dat dit illegaal was. Sindsdien, en ondanks herhaaldelijke verzoeken van *Rádio Ecclésia*, weigeren de Angolese autoriteiten om een landelijke uitzendvergunning te verlenen. HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006, p. 16.

¹²⁵ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹²⁶ HRW, *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Volume 18, No. 11(A), november 2006, p. 16.

¹²⁷ AFP, *Arrestation d'un dirigeant autonomiste de Cabinda*, 30 september 2006; AI Bliksemactie, *AFR 12/008/2006* van 4 oktober 2006.

Zoals de Speciale Vertegenwoordiger voor Mensenrechtenactivisten in februari 2005 concludeerde en in maart 2006 herhaalde, ondervinden mensenrechtenactivisten, net als andere journalisten en NGO's, hinder van de bovenstaande beperkingen op de vrijheid van meningsuiting.¹²⁸ In het jaarlijkse rapport van de *Fédération Internationale des Ligues des Droits de l'Homme* (FIDH) over de situatie van mensenrechtenactivisten over de wereld is Angola echter niet opgenomen.¹²⁹ Op 24 november 2005 werd Luis Araújo, directeur van de Angolese NGO *SOS Habitat*, gearresteerd. Hij protesteerde bij de ontruiming van een bepaalde wijk in Luanda en werd samen met een aantal andere mensen opgepakt wegens het aanzetten tot geweld. Vrijwel direct kreeg hij juridische bijstand en na een dag werd hij op laste van de rechter vrijgelaten, waarbij de rechter aantekende dat het gebruikte excessieve geweld tijdens de ontruiming niet nodig was geweest.¹³⁰ Voor zover bekend zijn tijdens de huidige verslagperiode geen mensenrechtenactivisten gevangen genomen. Uitzondering vormt de arrestatie van Raúl Danda.

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

Vereniging

De vrijheid van vereniging is vastgelegd in de Wet op Verenigingen. De oprichtingsprocedure is lang en omslachtig. De wet schrijft voor dat verenigingen in oprichting hun statuten aan de minister van Justitie moeten voorleggen. Nadat deze heeft ingestemd met de statuten publiceert hij ze in het staatsblad, de *Diário da República*. Na publicatie dient de vereniging een exemplaar van het staatsblad en de statuten op te sturen naar de procureur-generaal om de statuten te laten registreren. De procureur-generaal dient de vereniging een bewijs van inschrijving, alsmede een registratienummer te verstrekken.

De meeste registratieverzoeken van verenigingen, inclusief van politieke partijen, worden toegewezen. Er zijn echter gevallen bekend waarbij verzoeken worden afgewezen terwijl voldaan is aan alle formele criteria. Een voorbeeld hiervan is de lokale mensenrechten-NGO *Association for Justice, Peace and Democracy* (AJPD). Ondank het gebrek aan juridische status zijn de AJPD en andere NGO's niet belemmerd in hun werk.¹³¹ De Speciaal Vertegenwoordiger voor Mensenrechtenactivisten bekritiseerde de registratieprocedure in het rapport over haar bezoek in 2004 en herhaalde deze kritiek in 2006.¹³²

---

¹²⁸ E/CN.4/2006/95/Add.5, E/CN.4/2005/101/Add.2.

¹²⁹ FIDH, *Steadfast in Protest, annual report 2005*, 22 maart 2006.

¹³⁰ AI Bliksemactie, *AFR 12/005/2005* van 2 december 2006.

¹³¹ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹³² E/CN.4/2006/95/Add.5, E/CN.4/2005/101/Add.2.

Mpalabanda, van oorsprong een mensenrechten-NGO, is als gevolg van een juridische uitspraak van de Provinciale rechtbank op 24 juli 2006 in de provincie Cabinda verboden. Reden voor het verbod was het feit dat de NGO zich steeds meer opstelde als politieke partij, die ook aanzette tot geweld en haat. Volgens een welingelichte bron was de aanklacht reeds in augustus 2005 ingediend door de provinciale autoriteiten, maar *Mpalabanda* werd hier pas in juli 2006 van op de hoogte gesteld nadat een laatste poging om hen het Cabindese MoU te laten tekenen, was mislukt (zie ook paragraaf 2.2). Andere NGO's in Angola hebben zich kritisch uitgesproken over deze beslissing.¹³³ *Mpalabanda* heeft beroep bij het Hoogerechtshof aangetekend.

Vergadering

Het recht op vrije vergadering wordt geregeld in de Wet op het Recht van Vergadering en Betoging. Deze wet bepaalt dat een openbare bijeenkomst uiterlijk drie dagen van tevoren schriftelijk moet worden aangemeld, waarbij de persoonsgegevens van minimaal vijf organisatoren moeten worden opgegeven. Ook moeten de tijd, plaats en het doel van de bijeenkomst worden doorgegeven. Deelnemers aan niet goedgekeurde vergaderingen kunnen gerechtelijk vervolgd worden op grond van misdrijven tegen de eer en de waardigheid van personen of staatsinstellingen.¹³⁴ Aanvragen voor regeringsgezinde bijeenkomsten worden doorgaans onverwijld ingewilligd; protestbijeenkomsten worden soms nog geweigerd, maar de tolerantie voor dergelijke bijeenkomsten neemt toe.¹³⁵

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

In Angola bestaat vrijheid van godsdienst. Met name in de grotere steden bestaat een grote variatie aan kerken en godsdienstige groeperingen. De diverse kerkelijke bijeenkomsten en diensten worden over het algemeen goed bezocht. Het is vooral in deze kaders dat de bevolking bredere sociale contacten onderhoudt en elkaar steunt.

In het gehele land speelt de kerk een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het maatschappelijk middenveld. In Cabinda nemen oud-vicaris-generaal Raúl Tatí en pater Jorge Congo graag deze rol op zich. Met name pater Congo spreekt vaak onverbloemd over de wens tot onafhankelijkheid van Cabinda (zie paragraaf 2.2). Daarnaast spelen religieuze leiders een rol in de bevordering van het vredes- en verzoeningsproces en heeft president Dos Santos hen geraadpleegd over

---

¹³³ AI News, *Human rights organisation banned*, AFR 12/006/2006, 4 augustus 2006.

¹³⁴ *Lei Sobre o Direito de Reunião e de Manifestação*, nr. 16/91 (11 mei 1991).

¹³⁵ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

constitutionele en verkiezingsaangelegenheden, alsmede over sociale en ontwikkelingsaangelegenheden.¹³⁶

3.3.4 Bewegingsvrijheid

De Angolese grondwet garandeert de vrijheid van reizen en vestiging evenals de vrijheid het land te verlaten en terug te keren.

Er is nog een beperkt aantal controleposten op wegen in Angola. Hier vinden politiecontroles plaats, voornamelijk op rijbewijs en autopapieren. Het komt voor dat reizigers, met name in de rurale- en grensgebieden, hierbij slachtoffer worden van afpersing of pesterijen. Af en toe worden controleposten illegaal ingesteld door politieagenten die reizigers geld afhandig maken. In Cabinda, maar ook in de grensgebieden wordt gecontroleerd op illegale immigratie (*zie paragraaf 2.3*).

Burgers in Cabinda konden deze verslagperiode zonder gevaar voor militair geweld over de grote wegen van de provincie reizen. Ook de secundaire wegen kennen geen wegblokkades. Wel komen enkele schermutselingen voor, doch er zijn geen vastomlijnde locaties waar deze plaatsvinden (*zie paragraaf 2.3*). Waar deze schermutselingen plaats vinden, is het voor de burgers (even) niet veilig om te reizen.

Het grote aantal landmijnen zorgt voor onveilige situaties en levert in de praktijk een grote beperking van de bewegingsvrijheid op, vooral in het binnenland (*zie paragraaf 2.3*).

Aan het reizen naar het buitenland en terugkeer naar Angola zijn door de regering geen beperkingen opgelegd, mits men in het bezit is van de benodigde reis- en identiteitsdocumenten. Angola kan verlaten worden over land, per vliegtuig en per boot. Gezien de lengte van Angola's grenzen (over land) is personenverkeer over deze grenzen nauwelijks te controleren. Dit geldt zowel in Angola als in Cabinda. Vaak is er een grenspost op de weg, met aan weerszijden een hek dat enkele honderden meters lang is. Door de velden heen kan men redelijk gemakkelijk zonder controle de grens oversteken, echter met het risico dat men door een mijnenveld zou lopen.

Reizigers, die via het vliegveld van Luanda vertrekken, dienen, naast een geldig paspoort, zonodig over een inreisvisum voor het land van bestemming en een plaatsbewijs te beschikken. Bij de uitreis uit Angola vanuit Luanda controleert de

¹³⁶

US State Department, *International Religious Freedom Report 2006, Angola*, 15 september 2006.

Servico de Migração e Estrangeiros (SME) van het ministerie van Binnenlandse Zaken met een computersysteem paspoorten en visa en registreert daarbij de uitreis van Angolese burgers. Alleenreizende minderjarigen en minderjarigen die reizen onder begeleiding van andere volwassenen dan hun ouders, behoren officieel een notarieel vastgelegde toestemming van hun ouders te tonen bij het verlaten van Angola. Een kopie van deze notariële toestemming is ook wettelijk nodig voor een minderjarige om een paspoort te krijgen en wordt door de Schengenlanden ook gevraagd voor de afgifte van een visum. Deze notariële toestemming behoort te worden gearhiveerd door de SME. Niet duidelijk is of controle zorgvuldig en stelselmatig door de Angolese autoriteiten wordt uitgevoerd. Hierdoor komt een deel van de controle terecht bij de luchtvaartmaatschappijen, die echter vaak alleen controleren bij het inchecken.

Er vliegen acht internationale maatschappijen op Luanda: Air France (wekelijks vanuit Parijs Charles de Gaulle), British Airways (wekelijks vanuit Londen Heathrow), SN Brussels Airlines (wekelijks vanuit Brussel, met een tussenstop in Kinshasa), South African Airlines (drie maal per week vanuit Johannesburg), TAP Air Portugal (vijf maal per week vanuit Lissabon, in samenwerking met de Angolese TAAG), Air Gabon (wekelijks vanuit Libreville), Air Namibia (drie maal per week vanuit Windhoek) en Ethiopian Airlines (twee maal per week vanuit Addis Abeba). De internationale luchtvaartmaatschappijen hanteren een strenge instapcontrole, waarbij de instapkaart met het paspoort van betrokkene wordt vergeleken.

Vluchten naar de buurlanden zijn ook vanaf de provinciale luchthavens van Cabinda en Lubango mogelijk.¹³⁷ Hier is de controle voor men aan boord van een vliegtuig stapt veel minder streng en minder professioneel. De luchthavens zijn niet afgesloten en iedereen kan de landings- en vertrekbanen betreden. Overigens geldt voor alle luchthavens dat niet geheel uitgesloten is dat men met de juiste contacten door middel van omkoping zonder de juiste documenten het land uit kan reizen. Op binnenlandse vluchten (dus ook vluchten van en naar Cabinda) zijn reisdocumenten officieel niet nodig, maar vaak wordt Angolese burgers net als buitenlanders wel om een identiteitsdocument gevraagd.

De snelste en gemakkelijkste, maar duurste, manier om Cabinda te verlaten is per vliegtuig. Een retourticket naar Luanda per TAAG (de nationale vliegtuigmaatschappij) kost ongeveer 500 USD. Het aantal stoelen per vlucht is beperkt en is derhalve ruim van tevoren volgeboekt. Het is geen aantrekkelijke optie om per auto naar de rest van Angola te reizen, aangezien de Congo (rivier) overgestoken moet worden. Voor zover bekend bestaat er geen veerdienst.

¹³⁷

Vanuit Cabinda stad kan men vliegen naar de Republiek Congo en de DRC, en van Lubango naar Namibië.

Terugkerende (ex) asielzoekers, mits in het bezit van een geldig reisdocument, zijn in de verslagperiode voor zover bekend niet anders behandeld dan andere Angolese reizigers. Tevens zijn er zijn geen problemen te verwachten bij terugkeer van afgewezen asielzoekers uit Cabinda naar Luanda of één van de andere achttien provincies. Voor zover bekend geldt dit eveneens voor FLEC-sympathisanten, vooral nu een MoU is getekend en een amnestieregeling geldt (zie paragraaf 2.2).

Documenten

Een groot deel van de bevolking beschikt niet over een identiteitsdocument.¹³⁸ De personen die wel over een identiteitsdocument beschikken, wonen voornamelijk in Luanda en de provinciale hoofdsteden. Het is voor de gemiddelde Angolees erg duur om een identiteitsdocument aan te schaffen (variërend van 20 tot 50 USD). Bovendien betreft het langdurige en bureaucratische procedures. De autoriteiten moeten het vaak stellen zonder de faciliteiten om documenten te maken. De burgerlijke stand, vooral in de provincies, verkeert vaak nog in slechte staat als gevolg van andere prioriteiten en een gebrek aan financiële middelen. Met de juiste connecties en geld (omkoping) vallen deze problemen te omzeilen en kan iedereen aan een identiteitsdocument komen, inclusief niet-Angolezen. Identiteitsdocumenten zijn het gemakkelijkst te verkrijgen in Luanda, maar ook buiten de steden wordt het gemakkelijker om aan documenten te komen.

Officieel zijn er 25 nationale kantoren van de burgerlijke stand in Angola (zeven in Luanda, twee in Benguela en één in elk van de overige provinciale hoofdsteden) en 137 gemeentelijke kantoren. Eind 2002 was hiervan slechts 40% in bedrijf.¹³⁹ Meer recente informatie is niet aanwezig.

Angola kent de volgende identiteitsdocumenten: de *cedula pessoal* (geboortebewijs), de *bilhete de identidade* (identiteitskaart), het paspoort, en het rijbewijs. De identiteitskaart kan vanaf de leeftijd van 10 jaar worden aangevraagd, maar wordt algemeen pas wettelijk verplicht beschouwd vanaf de leeftijd van 18 jaar. Voor personen in de leeftijd van 10 tot 45 jaar is de identiteitskaart 5 jaar geldig, daarna wordt een identiteitskaart verstrekt die 10 jaar geldig is en vanaf 50 jaar is de kaart onbeperkt geldig.

Als identiteitsbewijs kunnen ook het paspoort en het rijbewijs gebruikt worden. Vanaf hun geboorte mogen kinderen hun eigen paspoort hebben (geldig voor 10 jaar indien het kind wegens omstandigheden alleen reist), maar tot de leeftijd van 10 jaar mogen ze in het paspoort van hun ouders ingeschreven worden. Voor

---

¹³⁸ IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006. In 2001 werd geschat dat slechts tussen de 10% en 30% van de Angolese bevolking over identiteitsdocumenten beschikt, zie Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, (S/2001/956) *Report of the Secretary-General on the United Nations Office in Angola (UNOA)* (10 oktober 2001), para. 37.

¹³⁹ CRC, *Initial report of Angola due in 1993*, CRC/C/3/Add.66, 10 augustus 2004.

personen jonger dan 30 is het paspoort 5 jaar geldig en voor personen ouder dan 30 jaar is het 10 jaar geldig.

Een rijbewijs is in principe 10 jaar geldig. Een rijbewijs voor professionele chauffeurs (bijvoorbeeld voor taxi's en vrachtwagens) moet op de 35^e, 45^e, 50^e, 55^e en 60^e verjaardag en na de 60^e verjaardag elke 2 jaar verlengd worden. Overige rijbewijzen moeten op de 40^e, 50^e, 60^e, 65^e en 70^e verjaardag en na de 70^e verjaardag elke 2 jaar verlengd worden.

In Cabinda gelden dezelfde regels en voorschriften voor het verkrijgen van documenten als elders in Angola. Ook in Cabinda beschikt het overgrote deel van de gemeenschap niet over identiteitsdocumenten. Documenten afgegeven aan Cabindezen zijn gelijk aan documenten afgegeven aan Angolezen uit de rest van het land.

3.3.5 Rechtsgang

De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is in de grondwet vastgelegd, doch is in de praktijk niet altijd gegarandeerd. Met name in politiek gevoelige zaken bestaat het risico op politieke beïnvloeding van de rechterlijke macht. Aangezien rechtbanken in alles afhankelijk zijn van de centrale overheid (budget, personele ondersteuning, huisvesting en materiaal en dergelijke) is de politieke druk vaak moeilijk te weerstaan. In overige zaken kunnen rechters wel onafhankelijk opereren, hoewel ook in de rechterlijke macht corruptie niet uit te sluiten is. In geval van problemen met de provinciale autoriteiten kunnen benadeelden een aanklacht indienen bij een provinciale rechtbank. Ook provinciale rechtbanken functioneren echter niet altijd onafhankelijk. In sommige gemeenten zijn rechtbanken afwezig. Straffeloosheid voor mensenrechtenschendingen blijft daardoor een groot probleem. De Angolese NGO *Mãos Livres* staat burgers in een aantal provincies gratis bij in civiele procedures voor de rechtbank.

Alleen in Luanda bestaat een rechtbank voor minderjarigen. De Angolese minister van Justitie lijkt zich te willen inzetten voor de uitbreiding van deze rechterlijke instantie naar alle provincies (*zie paragraaf 3.4.4*).¹⁴⁰

De rechtbanken kampen met tekorten aan middelen, ervaring en opleiding. Ze werken traag en inefficiënt. De kosten voor rechtzoekenden zijn naar lokale verhoudingen hoog. Het recht op een eerlijk proces wordt in de praktijk niet altijd gerespecteerd.¹⁴¹ Vaak ontbreekt kennis over internationale

---

¹⁴⁰ ANGOP, *Seminar starts juvenile court in Angola*, 4 september 2006.

¹⁴¹ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

(mensenrechten)verdragen.¹⁴² De Angolese autoriteiten hebben echter verschillende initiatieven ondernomen om hier verandering in te brengen. Met hulp van (nationale) NGO's en andere organisaties wordt geïnvesteerd in zowel capaciteitsopbouw (training van alle betrokkenen in het rechtssysteem) als verbetering van de infrastructuur. Het rechtssysteem breidt zich langzaam uit. In Angola zijn ongeveer 500 tot 600 advocaten werkzaam, de meeste van hen in Luanda en de kustprovincies.

3.3.6 Arrestaties en detenties

De grondwet bepaalt dat iedere verdachte recht heeft op rechtsbijstand en dat gebrek aan middelen niet de oorzaak mag zijn dat geen recht wordt gedaan. In de praktijk kan de overheid dit recht niet garanderen.

Een persoon die op heterdaad betrapt wordt bij het plegen van een strafbaar feit mag onmiddellijk aangehouden worden. In alle andere gevallen is een arrestatiebevel van een rechter of een provinciale magistraat nodig. Het openbaar ministerie kan ook een arrestatiebevel uitgeven, op voorwaarde dat deze binnen vijf dagen door een rechter bekrachtigd wordt. In de praktijk worden deze voorschriften vaak niet opgevolgd.¹⁴³ In veel gevallen worden verdachten van kleine en middelgrote delicten mishandeld en vrijgelaten in plaats van te worden voorgeleid.

Doordat veel personen zonder arrestatiebevel gearresteerd worden en er vaak ook geen dossier tegen hen geopend wordt, kunnen personen dagen tot maanden verloren raken in het gevangenisstelsel. In principe zou hiertegen opgetreden kunnen worden met behulp van een advocaat, maar veel personen zoeken geen bijstand van een advocaat, omdat ze ervan uitgaan dat een advocaat onbetaalbaar is.

De wettelijke termijn waarbinnen verdachten voorgeleid moeten worden is 135 dagen in strafzaken en 180 dagen in zaken die de nationale veiligheid betreffen. In de praktijk zaten personen overal in Angola echter vaak veel langer in voorarrest, maar daar lijkt verandering in te komen. Volgens een welingelichte bron komt het momenteel weinig voor dat personen langer van 45 dagen in voorarrest zitten. Een goed registratiesysteem dat de termijnen bewaakt ontbreekt. Vertraging van de

---

¹⁴² CEDAW, *Concluding comments: Angola*, CEDAW/C/2004/II/CRP.3/Add.3/Rev.1, 26 juli 2004, par. 17.

¹⁴³ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

rechtsgang is het gevolg van gebrek aan onderzoeksmiddelen, opleiding en ervaring binnen het gehele justitiële systeem.¹⁴⁴

De trainingen op het gebied van mensenrechten voor zowel politiefunctionarissen als militairen lijken langzaam hun vruchten af te werpen.¹⁴⁵ Meerdere bronnen melden positieve berichten over het optreden van politie en leger in zowel Luanda als in de provincies. Uitzonderingen zijn Moxico en Cuando Cubango. De politie treedt de bevolking met meer begrip tegemoet, waardoor ook het vertrouwen van de bevolking in de politie is gegroeid. Het aantal gevallen van mishandeling is gedaald en het aantal klachten, ook van de politie zelf, is gestegen. Hieruit blijkt dat de bevolking zich ook beter bewust is van haar rechten, weet wanneer deze geschonden zijn en waar ze terecht kan.

Het gegroeide vertrouwen van de bevolking heeft ook te maken met bestraffing van de daders. Lang niet altijd wordt door de overheid een onderzoek ingesteld naar mensenrechtenschendingen door politie en leger, maar het komt steeds vaker voor. Gedurende de verslagperiode zijn enkele politiefunctionarissen, maar ook enkele leden van de veiligheidsdiensten en het leger, vervolgd voor machtsmisbruik. Ook de gevallen van corruptie worden aangepakt. Soms wordt hiervan via de staatstelevisie verslag gedaan. De meeste klachten werden binnen de nationale politiedienst middels disciplinaire procedures afgehandeld, met een formele straf of ontslag tot gevolg.¹⁴⁶ In augustus 2006 veroordeelde de provinciale rechtbank van Benguela een politieagent tot zeventien jaar gevangenisstraf voor het doodschieten van een jongen. Volgens *Amnesty International* was dit de eerste keer dat een politieagent werd veroordeeld voor moord en daarvoor een lange gevangenisstraf kreeg opgelegd. De NGO hoopt dat de veroordeling een duidelijk signaal afgeeft dat geweld en andere misdrijven niet getolereerd worden.¹⁴⁷

In het najaar van 2006 is de eerste politieacademie van Angola in Luanda geopend. Ongeveer 600 kadetten worden daar opgeleid tot politieagent. Slechts 26 kadetten zijn vrouw, maar volgens een bron wordt gestreefd naar een verhoging van dit aantal. Training in mensenrechten behoort tot het curriculum. Na hun afstuderen, kunnen de agenten overal in het land geplaatst worden.

---

¹⁴⁴ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁴⁵ Uitzondering vormt het geweld tegen vrouwen, met name in de rurale gebieden waar gebrek aan toezicht is en straffeloosheid heerst (zie paragraaf 3.4.3).

¹⁴⁶ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁴⁷ AI, *A step towards ending police impunity*, 15 augustus 2006.

Deze positieve ontwikkelingen betekenen echter niet dat er geen mensenrechten meer geschonden worden. Nog regelmatig komt het voor dat politie en leger zich schuldig maken aan mishandeling, afpersing, verkrachting en incidenteel doodslag. Ook corruptie blijft een serieus probleem.¹⁴⁸

Situatie in gevangenissen

Er bestaat geen wetgeving die het detentieregime reguleert. Een speciale commissie is in het leven geroepen om een concept detentiewet op te stellen, maar dit heeft nog niet tot een wetsvoorstel geleid.

De praktijk in de Angolese gevangenissen is ruw, gewelddadig en willekeurig. Mishandeling van gevangenen is niet ongebruikelijk. Ook onderling wordt door gevangenen geweld uitgeoefend, daar effectief toezicht veelal ontbreekt. Vrouwen worden apart gevangen gehouden van mannen, maar er is sprake van seksueel geweld tegen vrouwen door bewakers. Kinderen, die meestal voor kleine vergrijpen vastzitten, hebben geen aparte afdeling binnen de gevangenissen en worden regelmatig mishandeld door zowel bewakers als gevangenen. Vaak is er gebrek aan voedsel, medische zorg, kleding en bedden.

Het slecht betaalde en vaak gedemotiveerde gevangenispersoneel vult zijn inkomen aan door het afpersen en bestelen van gevangenen en hun bezoekers.¹⁴⁹ Dit betreft vooral omkoping om bijvoorbeeld extra levensmiddelen of kleding bij een bepaalde gedetineerde te doen afleveren. Omkoping om een gedetineerde vrij te laten is niet onmogelijk doch komt vooral voor in een eerder stadium, bijvoorbeeld onmiddellijk na arrestatie of tijdens voorarrest. Omkoping om een gedetineerde vrij te laten uit een gevangenis wordt als zeldzaam omschreven. Aantallen zijn niet bekend, maar bedragen kunnen soms oplopen tot 500 USD. Hoe verder in het proces, hoe duurder het vrijkopen wordt. Zou een gevangene ontsnappen, dan zijn er geen andere repercussies bekend dan de geldende praktijk voor een arrestatie.

Gevangenissen zijn vaak niet toegankelijk voor NGO's, maar de aandacht van zowel de Angolese overheid als NGO's voor de situatie in gevangenissen is toegenomen.¹⁵⁰ Zo bracht de staatskrant *Jornal de Angola* op 22 oktober 2006 een speciale editie over het gevangenisstelsel uit. Naast bepaalde feiten, waren ook opiniestukken van de Angolese NGO's AJPD en Mãos Livres opgenomen. De krant gaf onder meer aan dat er bijna 10.000 personen in detentie of

---

¹⁴⁸ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁴⁹ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁵⁰ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

gevangenschap zitten, waarvan ongeveer 3600 in de provincie Luanda. De gevangenis in Viana (een wijk in Luanda) vormt een positieve uitzondering op de rest van de gevangenen, die nog altijd onder zeer erbarmelijke omstandigheden moeten opereren. Viana kent bijvoorbeeld een vrouwenvleugel, waar vrouwen voorzien kunnen worden in specifiek op hen gerichte medische voorzieningen. Geweld in de gevangenen komt regelmatig voor, maar volgens de krant wordt veel preventief werk verricht, zoals training van bewaking en politie.¹⁵¹

Mensenrechtenorganisaties, zoals de AJPD, hebben zich wederom ingezet voor de vrijlating van onrechtmatig gedetineerden.¹⁵² *Mãos Livres* legt bezoeken af aan gevangenen en documenteert en publiceert de omstandigheden in gevangenen. Het Internationale Comité van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan (ICRC) houdt ook in Cabinda toezicht op de omstandigheden waarin de gevangenen met een hoog veiligheidsrisico (*security detainees*) moeten verblijven en waar nodig heeft het bij de autoriteiten aangedrongen op verbeteringen. ICRC bracht in 2005 acht bezoeken aan vier gevangenen.¹⁵³ Gegevens voor 2006 zijn niet bekend.

3.3.7 Mishandeling en foltering

Zowel de grondwet als het Wetboek van Strafrecht verbiedt uitdrukkelijk alle vormen van mishandeling van verdachten, arrestanten en gevangenen. Geregeld wordt echter melding gemaakt van overtredingen van dit verbod (zie paragraaf 3.3.6).

Individuele militairen van het regeringsleger in Cabinda maken zich af en toe schuldig aan mensenrechtenschendingen zoals verkrachting, afpersing, mishandeling en foltering.¹⁵⁴ Er zijn geen aanwijzingen dat een bewust beleid van het regeringsleger tot het schenden van mensenrechten bestaat. De omstandigheid dat de regeringstroepen slecht betaald worden en gedemotiveerd zijn draagt eerder bij aan intimidatiepraktijken, machtsmisbruik en mensenrechtenschendingen.

Particuliere beveiligingsbedrijven en veiligheidstroepen van de Angolese overheid in de diamantrijke Lunda-provincies maken zich schuldig aan

---

¹⁵¹ Jornal de Angola, 22 oktober 2006.

¹⁵² AJPD heeft gedurende 2005 meer dan 400 zaken van onrechtmatige detentie in behandeling genomen, resulterend in de vrijlating van 30 personen. US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁵³ International Committee of the Red Cross and Red Crescent, *ICRC Annual Report 2005: Angola*, 1 juni 2006.

¹⁵⁴ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006; Mpalabanda, *Cabinda, entre a Verdade e a Manipulação – 2005*, april 2006.

mensenrechtenschendingen zoals mishandeling, vernedering, seksueel misbruik en dwangarbeid.¹⁵⁵

Over de mishandeling en intimidatie van UNITA-leden en -sympathisanten door MPLA-militanten, zie paragraaf 2.3 en 3.4.1.

Over verkrachting en ander geweld tegen vrouwen door burgers, politie en leger, zie paragraaf 3.4.2.

3.3.8 Verdwijningen

In de verslagperiode zijn geen verdwijningen gerapporteerd.

3.3.9 Moorden en buitengerechtelijke executies

In 2005 kwam het voor dat personen op straat in Luanda door de politie werden doodgeschoten.¹⁵⁶ Tijdens de vorige verslagperiode berichtten vooral de onafhankelijke media over zogenaamde doodseskaders van de politie die de stijgende criminaliteit van jeugdige straatbendes moeten bestrijden. Terwijl de politie ontkent personen gericht te vermoorden, rapporteerden de media over bijvoorbeeld geüniformeerde personen die verdachten uit hun huis halen en hen voor de ogen van familie en burens doodschieten.¹⁵⁷ Voor zover bekend zijn gedurende de huidige verslagperiode dit soort berichten niet verschenen. Meerdere bronnen geven aan zij hebben gehoord van deze praktijken, maar kunnen de verhalen niet bevestigen uit eigen waarneming. Een andere bron heeft niet eens gehoord van deze praktijken.

3.3.10 Doodstraf

De grondwet verbiedt het opleggen van de doodstraf. Het Angolese strafrecht voorziet evenmin in levenslange gevangenisstraffen.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ R, Marques, *Operation Kissonde – The diamonds of humiliation and misery*, Lissabon, juli 2006, via www.cuango.net; Reuters, *Report says security guards in Angola abuse locals*, 7 september 2006.

¹⁵⁶ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁵⁷ ANGOP, *Police deny public violation instigation charges*, 17 november 2005; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁵⁸ CRC, *Initial report of Angola due in 1993*, CRC/C/3/Add.66, 10 augustus 2004.

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Aanhangers van oppositiepartijen

Op nationaal niveau is de verhouding tussen de MPLA, de UNITA en oppositiepartijen goed te noemen. Er is tijdens de verslagperiode constructief samengewerkt. In de provincies en gemeenten liggen de verhoudingen gevoeliger. Waarnemers berichtten in 2005 over een toename van geweld tussen aanhangers van de MPLA en de UNITA. Dit had voornamelijk te maken met politieke spanningen die ontstonden naar aanleiding van de verkiezingen, die in 2006 zouden plaatsvinden. Gedurende 2006 zijn aanzienlijk minder incidenten gerapporteerd. Verschillende bronnen verwachten dat de politieke spanningen zeker weer zullen toenemen in aantal en hevigheid naarmate de verkiezingen dichterbij komen. Vooral indien de nationale *civic education* campagne minder succesvol verloopt. Een nieuwe burgeroorlog wordt echter onwaarschijnlijk geacht, evenals een nationale campagne van de partijen die geweld en politieke intolerantie stimuleert (zie paragraaf 2.2 en 2.3).¹⁵⁹

FLEC-aanhangers

De verdergaande marginalisering van het FLEC door het leger doet de belangstelling van de autoriteiten in Cabinda voor FLEC-aanhangers afnemen. De afname in het aantal gerapporteerde mensenrechtenschendingen wijst hierop. Cabindezen buiten Cabinda vallen helemaal buiten de belangstelling van de Angolese autoriteiten, vooral nu een MoU is getekend en een amnestieregeling geldt.

In voorgaande jaren heeft het Angolese leger in Cabinda zich regelmatig schuldig gemaakt aan mensenrechtenschendingen. Hoewel het aantal incidenten de afgelopen jaren sterk is afgenomen, komen mishandelingen en verkrachtingen nog steeds voor. Deze zijn volgens *Mpalabanda* voornamelijk gericht tegen FLEC-strijders en hun familieleden.¹⁶⁰

3.4.2 Voormalige strijders, dienstplichtigen en deserteurs

Het Angolese Instituut voor Sociale Reïntegratie van Voormalige Soldaten (IRSEM) is belast met de uitvoering van het Angola Demobilisatie en Reïntegratie Project (ADRP). Dit project, sinds maart 2004 operationeel, is onderdeel van het

---

¹⁵⁹ Reuters, *Many Angolans fear 2006 poll, investors unworried*, 20 september 2005; IRIN, *Uncertainty increases over election date*, 16 februari 2006.

¹⁶⁰ *Mpalabanda, Cabinda, entre a Verdade e a Manipulação – 2005*, april 2006.

Multi Country Demobilization and Reintegration Program en wordt uitgevoerd onder leiding van de Wereldbank.

Over het algemeen verloopt het project in Angola goed, waarbij de aandacht voornamelijk uitgaat naar de reïntegratiecomponent. Van de 105.000 oud UNITA soldaten zijn er circa 97.114 gedemobiliseerd, waarvan er inmiddels meer dan 60.000 deelnemen aan reïntegratieprojecten. Het demobiliseren van de ex-soldaten van de FAA (het Angolese leger) is nog niet van start gegaan. Dat had naar verwachting in het derde kwartaal van 2006 moeten gebeuren. Een nieuwe startdatum is niet bekend, maar zal waarschijnlijk begin 2007 zijn. De doelgroep van FAA soldaten bestaat uit 33.000 personen, waarvan er inmiddels 15.000 zijn geïdentificeerd.¹⁶¹

De meeste oud-UNITA soldaten zijn gereïntegreerd binnen de landbouwsector. Zij ontvingen met name hulp die gericht was op het ontwikkelen van kleine, zelfvoorzienende landbouwbedrijven waarmee in de eigen voedselvoorziening kan worden voorzien.¹⁶² Aanvankelijk waren er veel problemen met het registreren van de militairen en het toewijzen van land. Deze problemen zijn inmiddels verholpen.

Tijdens de verslagperiode is meer aandacht besteed aan de voortgang van de ondersteuning van kwetsbare groepen binnen het ADRP. De totale kwetsbare groep omvat ongeveer 32.000 personen en bestaat uit vrouwen, kinderen en gehandicapten. Verschillende nieuwe projecten voor deze specifieke doelgroep zijn inmiddels goedgekeurd en in gang gezet. Binnen IRSEM, het Angolese ministerie voor Hulp en Sociale Herintegratie (MINARS) en UNICEF was de coördinatie beperkt. De identificatie van kwetsbare groepen was daardoor moeilijk. Volgens het kwartaalrapport van MDRP van augustus 2006 ontvangen ongeveer 11.000 kinderen en 2700 vrouwen geassocieerd met UNITA-strijdkrachten hiermee enige vorm van ondersteuning, terwijl 3300 gehandicapte ex-soldaten hulp ontvangen via reguliere reïntegratieprojecten.¹⁶³

Voor meer informatie over de positie van dienstplichtigen en deserteurs wordt verwezen naar *paragraaf 3.4.4* van het algemeen ambtsbericht Angola oktober 2003.

3.4.3 Vrouwen

Zowel de grondwet als het Burgerlijk Wetboek voorziet in gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Vrouwen zijn wettelijk handelingsbekwaam en kunnen

---

¹⁶¹ MDRP, *Quarterly Progress Report: april-june 2006*, via www.mdrp.org.

¹⁶² MDRP, *Quarterly Progress Report: april-june 2006*, via www.mdrp.org.

¹⁶³ MDRP, *Quarterly Progress Report: april-june 2006*, via www.mdrp.org.

zelfstandig documenten aanvragen. In de praktijk blijft achterstelling van vrouwen echter een probleem. Dit geldt vooral op het platteland, waar de invloed van het traditionele recht en culturele tradities veel groter is dan het burgerlijk recht.

In 2004 werden 36 van de 220 zetels in de Nationale Vergadering ingenomen door een vrouw. In het kabinet zaten 3 vrouwelijke ministers en 5 vrouwelijke vice-ministers. In totaal heeft het kabinet 74 leden. Van de 78 Angolese ambassadeurs waren 6 vrouw. In totaal was 21% van de Buitenlandse Dienst vrouw. Er waren geen vrouwelijke provinciale gouverneurs en slechts 5 van de 321 gemeentelijke bestuurders was een vrouw. Het Hooggerechtshof kende 1 vrouwelijke rechter (van de 12) en de Rekenkamer kende 2 vrouwelijke leden (van de 5). Er waren 8 vrouwelijke nationale rechters op een totaal van 67 en 4 vrouwelijke gemeentelijke rechters op een totaal van 23. Van de 187 openbare aanklagers waren 24 vrouw.¹⁶⁴ Meer recente cijfers zijn niet bekend.

Angola heeft een ministerie voor het Gezin en de Bevordering van Vrouwen (MINFAPW). Dit ministerie houdt zich bezig met problemen zoals geweld tegen vrouwen dat in Angola - meestal binnen het gezin – veelvuldig voorkomt, en prostitutie, waarbij vrouwen betrokken raken als gevolg van de slechte sociaal-economische situatie. Het ministerie werkt nauw samen met NGO's en internationale organisaties om het geweld tegen vrouwen te verminderen.

Geweld tegen vrouwen, inclusief seksueel geweld, is niet als zodanig strafbaar, maar valt onder reeds bestaande bepalingen van de strafwet. Verkrachting, zowel binnen het huwelijk als daarbuiten, is wel specifiek strafbaar gesteld en kent een gevangenisstraf van ten hoogste acht jaar. Ook prostitutie is strafbaar, maar op de naleving van het verbod wordt niet consistent door de Angolese autoriteiten toegezien.¹⁶⁵

Mishandeling, verkrachting en ander seksueel misbruik komen nog veelvuldig en wijdverspreid voor, zowel binnen het huwelijk als daarbuiten. Het afkopen van corrupte militairen, politieagenten en ambtenaren door middel van seksuele diensten is welbekend. Seksueel misbruik van vrouwen door politie en bewakingspersoneel in gevangenissen komt in heel Angola voor.¹⁶⁶

In Angola vallen vrouwen voor bescherming tegen huiselijk en seksueel geweld over het algemeen terug op mannen in hun omgeving, zoals mannelijke

---

¹⁶⁴ CEDAW, *Angola, combined fourth and fifth periodic report*, CEDAW/C/AGO/4-5, 8 juni 2004.

¹⁶⁵ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁶⁶ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

familieleden (vader, broers en neven) of echtgenoten, aangezien de politie in de praktijk weinig bescherming biedt.¹⁶⁷

In theorie kunnen vrouwen aangifte doen van seksueel geweld, maar probleem is dat ze vaak niet op de hoogte zijn van hun rechten en/of niet bekend zijn met instanties die kunnen helpen of die hen kunnen inlichten. Bovendien zijn ze vaak bang om aangifte te doen, vooral als het een politieagent of gevangenebewaarder betreft. Met name in de grote steden lijkt daar echter verandering in te komen. Volgens enkele bronnen is het onderwerp beter bespreekbaar en durven vrouwen makkelijker naar de juiste instanties te stappen. De Angolese NGO *Mãos Livres* biedt elke vrouw die een geweldszaak aanhangig wil maken gratis rechtsbijstand.¹⁶⁸ De organisatie wordt vooral benaderd door vrouwen uit de armere bevolkingslagen. De rechtsbijstand van *Mãos Livres* heeft in een aantal gevallen tot veroordeling van de verdachte geleid.

De *Angolan Women Organisation* (AWO) heeft, in samenwerking met MINFAPW, in 2000 een *Family Counselling Center* opgericht. In dit centrum kunnen vrouwen juridische bijstand krijgen. Het centrum biedt eveneens psychosociale hulp aan slachtoffers van (seksueel) geweld. Een dergelijk centrum is in meerdere plaatsen in Angola gevestigd.¹⁶⁹

Voor alleenstaande moeders is het bijzonder moeilijk om zich in de Angolese maatschappij staande te houden. Zonder hulp komen zij moeilijk aan werk en het is niet bekend of er NGO's actief zijn die zich met inkomensgenererende projecten bezighouden. MINARS heeft een micro-financieringsproject voor vrouwen dat hen aan een inkomen helpt. Om daarvoor in aanmerking te komen, moeten vrouwen zich verenigen in een groep en het is voor alleenstaande moeders moeilijk om lotgenoten te vinden waarmee zij een projectaanvraag kunnen indienen. De NGO *Development Workshop* heeft soortgelijke programma's, maar ook hiervoor dienen vrouwen zich in een groep te organiseren. De NGO *Centro de Apoio aos Jovens* (CAJ) heeft family-planning-programma's, alsmede HIV/AIDS counseling gericht op jonge vrouwen. *Novo Banco*, een bank die microkredieten verstrekt tegen beperkte voorwaarden, zou in 2005 haar werkzaamheden uitbreiden naar andere wijken van Luanda en andere steden in Angola. Het is niet bekend of dat is gebeurd. Samen met MINARS werkt UNHCR binnen haar

---

¹⁶⁷ CEDAW, *Angola, combined fourth and fifth periodic report*, CEDAW/C/AGO/4-5, 8 juni 2004.

¹⁶⁸ *Mãos Livres* is vertegenwoordigd in Luanda, Benguela, Kwanza Sul, Huambo, Malanje, Huíla, Cunene en Namibe.

¹⁶⁹ CEDAW, *Angola, combined fourth and fifth periodic report*, CEDAW/C/AGO/4-5, 8 juni 2004; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

reïntegratie programma met vrouwen aan de versterking van hun positie in de lokale samenleving.¹⁷⁰

3.4.4 Minderjarigen

De wettelijke leeftijd voor meerderjarigheid is 18 jaar.

Voor kinderen tussen de 12 en 16 jaar gelden andere strafprocesregels en een andere strafmaat. Kinderen jonger dan 16 jaar kunnen geen vrijheidsontnemende straf opgelegd krijgen, tenzij de maatregel een preventieve werking heeft.

Kinderen worden opgepakt en vastgehouden, ondanks dat de wet dat verbiedt. Zij worden regelmatig vastgehouden tussen volwassenen en mishandeld door gevangenvaarders en andere gevangenen.¹⁷¹ Dit betreft de situatie in politiecellen, want meerdere welingelichte bronnen bevestigen dat er, voor zover zij kunnen inschatten, geen kinderen in de nationale gevangenissen zitten. Indien kinderen door de politie worden opgepakt, worden zij enkele dagen vastgehouden, soms geslagen en dan weer vrijgelaten. Er bestaan geen faciliteiten voor jeugdige criminelen. Wanneer een kind door de rechter is veroordeeld, wordt het daarom óf teruggestuurd naar familie óf naar een ‘soft jail’ gebracht. Dat zijn vaak opvanghuizen, waar de kinderen beperkt worden in hun bewegingsvrijheid.

In september 2006 werd met een seminar over de rechten van jeugdige criminele volgens de Angolese minister van Justitie een eerste aanzet gegeven richting de aanstelling van een kinderrechter in alle provincies. Het initiatief werd gezien als een positieve stap voor een betere bescherming van kinderen. Tegelijkertijd tekenden onder ander UNICEF en juristen aan dat de bescherming van kinderen namelijk niet alleen de aanstelling van kinderrechters vergt, maar ook de inzet van overheid, gemeenschap en familie om de situatie van kinderen te verbeteren. Vooral in de rurale gebieden dienen de Angolezen te worden onderwezen in de rechten van kinderen.¹⁷²

Angola kent een leerplicht. Kinderen dienen vanaf de leeftijd van 6 jaar naar school te gaan, en hebben leerplicht tot 14 jaar. Sinds de Onderwijshervormingswet van 2003 dient ieder kind de eerste zes klassen van de lagere school te doorlopen. Slechts 55% van alle kinderen gaat echter naar

---

¹⁷⁰ Brochure UNHCR en MINARS, *Reintegration program in areas of return, 2005-2006*.

¹⁷¹ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁷² ANGOP, *Seminar starts juvenile court in Angola*, 4 september 2006; ANGOP, *Deputy Chief Justice for minors court creation efforts*, 12 september 2006.

school.¹⁷³ De gemiddelde leeftijd van een leerling van de zesde klas ligt tussen de 11 en 14 jaar. Kinderen tussen de 2 en 3 jaar oud kunnen worden opgevangen in crèches of peuterklassen (voor kinderen tussen 3 en 6 jaar). Het aantal plekken in deze peuter- en kleutervoorzieningen is echter beperkt.

Kinderen mogen vanaf hun veertiende levensjaar arbeid verrichten. Kinderen tussen de 14 en 16 jaar mogen slechts na toestemming van hun vader of voogd werken, en de mate waarin kinderen tussen de 14 en 18 mogen werken is bij wet geregeld en afhankelijk van de leeftijd. UNICEF geeft echter aan dat in de praktijk ongeveer 30% van de kinderen tussen de 5 en 14 jaar werkzaam is, met name in de informele sector.¹⁷⁴ De Inspecteur-generaal van het ministerie van Openbaar Bestuur, Werkgelegenheid en Sociale Zekerheid (MPAESS), verantwoordelijk voor de naleving van de arbeidswetgeving, en de rechtbanken kunnen in de praktijk de slachtoffers van kinderarbeid echter niet voldoende beschermen.¹⁷⁵

In principe mag men eerst vanaf het 18^e levensjaar trouwen. In bijzondere gevallen mogen kinderen eerder voor de wet trouwen, maar alleen met toestemming van een ouder of voogd. Jongens mogen op deze wijze vanaf hun 16^e trouwen en meisjes mogen vanaf hun 15^e in het huwelijk treden. Huwelijken gesloten tussen kinderen die jonger zijn dan 15 worden derhalve niet door de wet erkend.

Volgens het Wetboek van Strafrecht is gemeenschap met een minderjarig meisje alleen toegestaan als zij tussen de 16 en 18 jaar oud is en geen maagd meer is. Het hebben van heteroseksuele gemeenschap met een al dan niet maagdlike jongen is toegestaan nadat hij de leeftijd van 17 jaar heeft bereikt. Gemeenschap tussen minderjarigen kan alleen tot vervolging van de jongen leiden, niet van het meisje.

Jongens kunnen zich volgens de wet vanaf hun 18^e tot hun 20^e levensjaar vrijwillig inschrijven voor militaire dienst. Op hun 20^e worden jongens automatisch ingeschreven en hun dienstplicht vervullen. Er zijn uitstelmogelijkheden voor studenten. De Angolese wet verbiedt het ronselen van minderjarigen voor militaire dienst.¹⁷⁶ Het is niet bekend of sinds het MoU van 4 april 2002 jongens voor de dienstplicht zijn opgeroepen of ronselacties zijn uitgevoerd.

Kindermishandeling is wijdverspreid. Lichamelijke mishandeling binnen familiekringen komt regelmatig voor en wordt grotendeels getolereerd door lokale autoriteiten. Daarnaast zijn er ook gevallen van kinderhandel en –prostitutie

---

¹⁷³ UNICEF, *Humanitarian Action Report 2006 – Angola*, 23 januari 2006.

¹⁷⁴ UNICEF, *Humanitarian Action Report 2006 – Angola*, 23 januari 2006.

¹⁷⁵ US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁷⁶ CRC, *Initial report of Angola due in 1993*, CRC/C/3/Add.66, 10 augustus 2004.

bekend.¹⁷⁷ Aantallen zijn niet bekend, maar vaak worden kinderen geprostitueerd om geld te verdienen voor de familie.

Het aantal straatkinderen in de grootste Angolese steden groeit en er wordt weinig gedaan om de situatie te verbeteren. Luanda heeft een bevolking van ongeveer 4,5 miljoen inwoners. Het is niet bekend hoeveel straatkinderen de stad telt. Voor zover bekend staan straatkinderen niet in de negatieve belangstelling van de politie.

Hekserij

Het probleem van ‘heksenkinderen’ en de daarmee samenhangende mensenrechtenschendingen nemen volgens meerdere bronnen toe. Kinderen die afwijkend gedrag vertonen of om een andere reden tot last zijn geworden, worden dikwijls van hekserij beschuldigd. Deze kinderen worden door zelfverklaarde uitdrijvers (meestal voorgangers van kerkgemeenschappen of traditionele genezers) opgesloten en vervolgens geslagen en gemarteld in gewelddadige uitdrijvingsrituelen.¹⁷⁸ Deze uitdrijvers spelen in op de stijgende vraag naar uitdrijvingsrituelen en verdienen hier veel geld aan. Ook sommige traditionele genezers zijn bij de uitdrijvingen betrokken. De rituelen kunnen van elkaar verschillen, maar een terugkerend element is dat de beschuldigde dagenlang wordt opgesloten zonder voedsel. Andere kinderen worden verstoten, met of zonder hun familie, en komen zo op straat terecht. Het komt voor dat kinderen in het proces van uitdrijving worden vastgeketend, seksueel misbruikt of anderszins mishandeld. In een enkel geval heeft dit geleid tot de dood van een kind.¹⁷⁹ Soms beschuldigen arme families hun kinderen van hekserij om zodoende op een sociaal geaccepteerde wijze de kinderen te verlaten of zelfs te doden.¹⁸⁰

Hekserij neemt van oudsher een belangrijke plaats in in de Bantu cultuur, maar komt voor bij diverse etnische groepen en was van oorsprong een neutraal concept. De mystieke krachten waarover bepaalde individuen zouden beschikken konden zowel ten goede als ten kwade worden ingezet. Tegenwoordig is het concept hekserij, onder invloed van sommige kerken, steeds meer losgeraakt van zijn oorspronkelijke beginselen. Hekserij heeft een negatieve connotatie gekregen. Deze eigentijdse interpretatie van het concept hekserij, en het geweld waar dit toe leidt, komt volgens een rapport van de NGO *Save the Children* met name voor in

---

¹⁷⁷ UNICEF, *Humanitarian Action Report 2006 – Angola*, 23 januari 2006; US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁷⁸ US State Department, *International Religious Freedom Report 2006, Angola*, 15 september 2006.

¹⁷⁹ US State Department, *International Religious Freedom Report 2006, Angola*, 15 september 2006.

¹⁸⁰ BBC News, *Angola witchcraft's child victims*, 13 juli 2005.

de DRC en in Angola.¹⁸¹ Beschuldigingen van hekserij kwamen aanvankelijk vooral voor in de Noordelijke provincies Zaire en Uíge, maar ze verspreiden zich verder over andere delen van het land.¹⁸² Volgens een welingelichte bron treffen de beschuldigingen meer jongens dan meisjes en komt het fenomeen vaker voor in een stedelijke omgeving.

Hoewel de staat, krachtens nationaal en internationaal recht, de plicht heeft om de rechten van kinderen te beschermen, kunnen de Angolese autoriteiten in de praktijk weinig uitrichten tegen de mensenrechtenschendingen jegens van hekserij beschuldigde kinderen. Volgens een welingelichte bron zijn de Angolese autoriteiten bezig met het ontwerp van een nieuwe Strafwet, waarin dergelijke misdrijven strafbaar worden gesteld. Het *US State Department* vermeldt dat er in Cabinda religieuze groepen verboden zijn onder andere vanwege de beschuldiging van het uitoefenen van uitdrijvingsrituelen op van hekserij beschuldigde volwassenen en kinderen.¹⁸³

Opvang

Wettelijk verantwoordelijk voor wezen en andere alleenstaande minderjarigen zijn de directie Kinderen en het Nationale Programma voor Opsporing en Hereniging van Families binnen het Angolese ministerie voor Hulp en Sociale Herintegratie (MINARS). Onder de taakstelling van deze afdelingen valt ook voogdijstelling. De afdelingen zijn zwaar overbelast, ondanks de hulp van NGO's. Het beleid voor wezen en andere alleenstaande minderjarigen wordt uitgevoerd door het Nationale Instituut voor Kinderen (INAC). Nationale NGO's die reïntegratieactiviteiten voor minderjarigen organiseren, zijn *Associação de Educadores Sociais de Angola* (AESA), *Associação Kandengues do Makulusso* (AKM) en *Kandengue Unidos* (KU).¹⁸⁴ Internationale NGO's die zich bezighouden met minderjarigen zijn onder andere *Save the Children*, het *Christian Children's Fund* en ICRC (opsporing van familie).

Ongeveer eenderde van alle kinderen onder de 14 leeft niet bij beide biologische ouders. Van deze groep woont de overgrote meerderheid bij hun moeder. Ongeveer 10% van alle kinderen leeft bij géén van beide biologische ouders, waarvan ruim de helft bij een gastgezin woont terwijl de biologische vader of

---

¹⁸¹ Save the Children, *The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo*, 2 maart 2006.

¹⁸² US State Department, *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006.

¹⁸³ US State Department, *International Religious Freedom Report 2006, Angola*, 15 september 2006.

¹⁸⁴ Hierbij kan gedacht worden aan terug-naar-school-projecten, programma's voor oudere jongeren om micro-ondernemingen op te kunnen richten, maar ook het opzetten van kindvriendelijke centra waar ruimte is om met leeftijdsgenoten om te gaan en te discussiëren. Zie IRIN, *Moving child rights up the agenda*, 9 april 2004.

moeder nog leeft. Dit komt vaak omdat de financiële situatie van het gezin het voor het kind niet mogelijk maakt om thuis te wonen. 14% van alle kinderen die in pleeggezinnen leven, hebben beide ouders verloren.¹⁸⁵

Volgens MINARS werden begin 2003 rond de 2.500 kinderen door tehuizen opgevangen. De meerderheid van de kinderen vindt normaal gesproken een plaats bij familieleden of vrienden. Met name in de culturen uit de zuidelijke provincies van Angola is dergelijke opvang vanzelfsprekend. Het kan echter wel voorkomen dat niemand voor een alleenstaande minderjarige wil zorgen. Dit geldt in nog sterkere mate voor kinderen uit Bakongo-culturen uit de noordelijke provincies van Angola tegen de grens van de DRC.

Opvanghuizen voor minderjarigen zijn meestal in de provinciale hoofdsteden te vinden en dan voornamelijk in Luanda. In totaal kent Angola twintig opvangtehuizen. Het overgrote deel van de minderjarigen die gescheiden zijn geraakt van hun families bevindt zich juist op het platteland. Zij doen om die reden vrijwel nooit een beroep op dergelijke opvanghuizen, maar worden opgevangen door bekenden, of andere personen, die het vaak zelf niet beter hebben, maar zich toch hun lot aantrekken.

Er vindt nog geen controle op de kwaliteit van weeshuizen plaats, maar in het rapport van de Angolese regering aan het Comité voor de Rechten van het Kind kondigde de regering aan dit te overwegen. Het Comité was bezorgd over het gebrek aan personen en middelen in de opvanghuizen en beval de regering aan om een effectief systeem van pleegzorg te ontwikkelen.¹⁸⁶

Mulemba

Ook in deze verslagperiode werden onder andere met Nederlandse middelen het opvangcentrum en de school van de lokale NGO *Mulemba* ondersteund. In het opvangcentrum konden vanaf augustus 2003 maximaal twintig vrijwillig uit Nederland teruggekeerde alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) van alle leeftijden (0-18) worden opgevangen. Gezien het zeer geringe gebruik is het aantal gereserveerde plaatsen voor vrijwillig uit Nederland teruggekeerde amv's in augustus 2005 teruggebracht naar tien. Er is slechts éénmaal kortstondig gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot opvang in Mulemba, omdat alle vrijwillig uit Nederland teruggekeerde amv's elders in Angola opvangmogelijkheden bleken te hebben.

Mulemba heeft een opvangcapaciteit van 60 kinderen, niet alleen voor terugkerende amv's, maar ook voor weeskinderen en kinderen uit de buurt wier

---

¹⁸⁵ CRC, *Initial report of Angola due in 1993*, CRC/C/3/Add.66, 10 augustus 2004.

¹⁸⁶ CRC, *Concluding observations Angola, [unedited version]* CRC/C/15/Add.246, 1 oktober 2004.

ouders niet voor hen kunnen zorgen. In november 2006 zaten er 49 kinderen. Het is niet bekend of daar ook gehandicapte kinderen toe behoren. Kinderen, die door de vereniging Mulemba worden opgevangen, kunnen totdat zij meerderjarig worden in het tehuis verblijven en worden tussentijds niet overgeplaatst naar andere opvanghuizen. Wel wordt getracht om de familie te vinden, onder andere via het opsporingsprogramma (*tracing*) van het Angolese Rode Kruis.

De school heeft de capaciteit uitgebreid van 600 naar 1200 leerlingen voor niveaus één tot en met zes, die op dit moment volledig benut wordt. Daarnaast werd dit jaar gestart met de beroepsopleidingen voor elektrotechnisch werk, informatietechnologie en administratief en secretariael werk. Alle kinderen mogen gratis naar school en krijgen twee, soms drie maaltijden per dag. Een dokter komt twee keer in de week langs voor gratis consults.

De relatie van Mulemba met het Angolese ministerie van Onderwijs is goed. Het ministerie betaalt de leraren, houdt elk jaar inspectie en doneert de boeken voor niveaus één tot en met vier, schriften, pennen en potloden. Het terrein waarop het opvangcentrum en de school zijn gevestigd, is gedoneerd door het ministerie van Onderwijs. Gezien de goede relatie met het ministerie wordt niet verwacht dat het ministerie de donatie zal intrekken en Mulemba zal sluiten. Mulemba is naast Nederland afhankelijk van buitenlandse donoren, zoals Frankrijk, België en Zwitserland, internationale organisaties zoals de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en UNICEF, en buitenlandse bedrijven.

3.4.5 Homoseksuelen

De grondwet garandeert geen bescherming tegen discriminatie wegens seksuele geaardheid. Volgens het Wetboek van Strafrecht is sodomie, waaronder begrepen homoseksuele handelingen, een overtreding van de publieke moraal en als zodanig strafbaar. Zoals in meer Afrikaanse landen rust een taboe op homoseksualiteit, waardoor er nauwelijks over het onderwerp gesproken wordt. In Luanda is een uitgaansgelegenheid die voornamelijk door homoseksuelen wordt bezocht.

Door het gebrek aan beschermende wetgeving, aan formele en informele acceptatie en door het slechte functioneren van het politieapparaat kan een homoseksueel geen bescherming inroepen tegen voorkomende gevallen van discriminatie door medeburgers, de politie of andere overheidsinstanties. Er zijn geen voorbeelden bekend van discriminatoire praktijken bij strafoplegging als gevolg van homoseksuele geaardheid.¹⁸⁷

¹⁸⁷

Informatie in deze paragraaf is afkomstig uit voorgaande ambtsberichten. Meer recente informatie is niet bekend. Bekende websites, zoals van *Behind the Mask* (www.mask.org.za)

3.4.6 HIV besmette personen/aids patiënten

Wat betreft het aantal met HIV/AIDS besmette personen in de regio is Angola relatief gezien een positieve uitzondering. Tijdens de langdurige oorlog waren grote delen van het land onbereikbaar, wat de verspreiding van het virus heeft vertraagd. Echter, nu de bewegingsvrijheid is vergroot, maken organisaties zich zorgen dat het virus zich verder en sneller zal verspreiden. Het VN Programma voor HIV/AIDS (UNAIDS) gaat in meerdere bronnen ervan uit dat minder dan 5% van de gehele Angolese bevolking besmet is met HIV.¹⁸⁸ De grensprovincies, vooral de provincies die grenzen aan Namibië en de DRC, kennen een hogere prevalentie dan de rest van het land.¹⁸⁹ Er zijn geen harde cijfers over de besmettingsgraad met HIV/AIDS in Cabinda, maar volgens NGO's ligt deze veel hoger dan in de rest van het land. Dit zou onder andere het gevolg zijn van de ligging van de enclave tussen beide Congo's (met relatief open grenzen), alsmede het grote aantal Angolese militairen in de provincie.

De Angolese autoriteiten geven blijk van betrokkenheid bij de strijd tegen HIV/AIDS. In 2004 is een uitgebreide HIV/AIDS-wet door het parlement aangenomen, waarin de verantwoordelijkheid van de autoriteiten voor de maatregelen ter bescherming, controle en behandeling zijn vastgelegd. Tevens zijn de rechten van met HIV/AIDS besmette personen vastgelegd, zoals het recht op werk en gratis en vertrouwelijke gezondheidszorg. De Angolese autoriteiten hebben verschillende nationale richtlijnen ontwikkeld die moeten voorzien in de zorg voor personen besmet met HIV/AIDS. In september 2005 is het *Institute for the Fight Against HIV/AIDS* door de president geïnaugureerd.¹⁹⁰ In juni 2006 werd onder toezicht van de minister van Jeugd en Sport gestart met een nationale campagne om jongeren voor te lichten en het onderwerp bespreekbaar te maken.¹⁹¹ Volgens een bron is het onderwerp inderdaad meer bespreekbaar. Dezelfde bron meent ook dat met HIV/AIDS besmette personen minder gestigmatiseerd worden.

Een van de doelstellingen van het Nationale HIV/AIDS Instituut en de Angolese regering is om, in samenwerking met UNAIDS en verschillende NGO's, voor eind 2006 alle provincies van Angola te voorzien van anti-retrovirale medicijnen (ARV's). Voorheen was de distributie van medicijnen alleen voorzien in Luanda,

---

en van de *International Lesbian and Gay Association* (www.ilga.info) bevatten geen enkele informatie over (homoseksualiteit in) Angola.

¹⁸⁸ UNAIDS, *2006 Report on the Global AIDS Epidemic*, mei 2006; Reuters, *UN official wages personal AIDS fight in Angola*, 4 oktober 2006.

¹⁸⁹ Reuters, *UN official wages personal AIDS fight in Angola*, 4 oktober 2006; IRIN, *Youth key to halting epidemic*, 1 december 2004; UNAIDS, *AIDS epidemic update: December 2005*, december 2005.

¹⁹⁰ *Jornal de Angola*, 24 september 2005.

¹⁹¹ UNICEF, *Angolan youth combat HIV/AIDS in their meeting places*, 8 juni 2006.

maar in september 2006 waren ARV's in 15 van de 18 provincies verkrijgbaar.¹⁹² Daarbij moet gemeld worden dat deze erg duur zijn en daarom voor de meerderheid van bevolking voor alsnog niet toegankelijk.

---

¹⁹²

De uitgezonderde provincies zijn Lunda Norte, Lunda Sul en Moxico. IRIN, *ARV treatment now available in Malanje*, 13 september 2006; Reuters, *UN official wages personal AIDS fight in Angola*, 4 oktober 2006.

4 Migratieproblematiek

4.1 Opvang van ontheemden en terugkeerders

Sinds de ondertekening van het vredesakkoord op 4 april 2002 zijn bijna alle vier miljoen binnenlands ontheemden teruggekeerd naar hun plaatsen van herkomst. Volgens de Angolese autoriteiten bevinden zich in Angola nog circa 80.000 binnenlands ontheemden. Deze binnenlands ontheemden zijn volgens hen inmiddels lokaal geïntegreerd, zodat niet meer van ontheemden gesproken kan worden.¹⁹³ Een bron geeft aan dat personen zich nog steeds verplaatsen, maar dan vanwege sociaal-economische omstandigheden en niet vanwege veiligheidsoverwegingen.

Er zijn geen aanwijzingen dat terugkerende Angolezen negatief in de belangstelling staan van de Angolese autoriteiten. Mensenrechtenschendingen zijn niet specifiek gericht tegen terugkeerders. Er zijn weliswaar gevallen bekend van mishandeling van en seksueel geweld tegen teruggekeerde vluchtelingen, maar volgens verschillende bronnen is geen sprake van structurele mishandeling.¹⁹⁴

De grootste problemen voor terugkeerders zijn de sociaal-economische situatie (slechte basisvoorzieningen op het gebied van watervoorziening, gezondheidszorg en onderwijs) en de taal.¹⁹⁵ Dit laatste met name omdat vele terugkeerders te lang in het buitenland hebben gewoond of daar geboren zijn en dat zij geen Portugees (meer) spreken. Dit geeft soms problemen bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten. Daarnaast zorgen soms ook politieke overwegingen, bureaucratie en corruptie voor problemen bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten (zie ook paragraaf 3.3.4).¹⁹⁶ Zonder de nodige documenten krijgen betrokkenen geen toegang tot overheidsdiensten zoals onderwijs (na niveau 1 (jaar 1-4) is een identiteitsbewijs wettelijk vereist) en kunnen ze over het algemeen zeer moeilijk aan werk komen.¹⁹⁷ Angolezen die met assistentie van UNHCR terugkeren, worden geregistreerd en kunnen met het ontvangen

---

¹⁹³ HRW, *Coming home. Return and reintegration in Angola*, maart 2005, Vol. 17, No. 2(A).

¹⁹⁴ HRW, *Coming home. Return and reintegration in Angola*, maart 2005, Vol. 17, No. 2(A).

¹⁹⁵ IRIN, *Lack of development in rural areas hampers repatriation*, 31 maart 2006; UNHCR, *UNHCR and Angola release studies on key needs in areas of refugee return*, 26 maart 2006; UNHCR, *UNHCR extends opportunity for Angolan refugees in Zambia to go home*, 14 maart 2006.

¹⁹⁶ Wat betreft politieke overwegingen, terugkerende oud-UNITA-strijders zijn soms bang om geregistreerd te worden. Daarnaast zou de MPLA geen UNITA-aanhangers willen registreren. IRIN, *Refugees wary about their return*, 3 november 2006; UNHCR, *Signs of rebirth and reconciliation in Angola as returnees settle back home*, 13 maart 2006.

¹⁹⁷ HRW, *Coming home. Return and reintegration in Angola*, maart 2005, Vol. 17, No. 2(A).

registratieformulier stemmen, ondanks het ontbreken van een identiteitskaart.¹⁹⁸ IOM bemiddelt bij het verkrijgen van identiteitskaarten voor diegenen die met hulp van IOM uit het buitenland zijn teruggekeerd.

Hoofddoelstelling van UNHCR in Angola voor 2006 is de duurzame reïntegratie van terugkeerders. Het programma loopt voorspoedig en projecten betreffen onder andere reconciliatie, capaciteitsopbouw, beschermingsaspecten (bijv. gender-based violence, mensenrechten, landmijnen) en sociaal-economische aspecten (gezondheidszorg, scholing) in de terugkeergebieden. Lokale autoriteiten worden hier nauw bij betrokken.¹⁹⁹

4.2 Opvang in de regio

In juni 2003 begon UNHCR met vrijwillige terugkeer van Angolese vluchtelingen uit de regio Zuidelijk-Afrika, in samenwerking met de regering en de landen van opvang. Het gaat daarbij om de DRC, Zambia, de Republiek Congo (Brazzaville), Botswana, Zimbabwe, Namibië en Zuid-Afrika.²⁰⁰ Eind 2005 waren, sinds ondertekening van het vredesakkoord, meer dan 360.000 van de ongeveer 450.000 Angolese vluchtelingen uit het buitenland teruggekeerd naar hun plaatsen van herkomst. Van hen werden circa 123.000 personen gerepatrieerd via het UNHCR repatriëringsprogramma. De overige circa 239.000 personen keerden spontaan naar Angola terug. Van deze groep ontvingen circa 90.000 personen assistentie van UNHCR bij aankomst in Angola.²⁰¹ Van alle terugkeerders keerde de meerderheid terug naar de provincies Moxico (51%), Cuando Cubango (12,3%) en Zaire (12,2%). In 2005 werden 363 personen met assistentie van UNHCR naar Cabinda gerepatrieerd.

Het UNHCR-terugkeerprogramma zou eind 2005 eindigen, maar middels tripartite-overleg is het terugkeerprogramma voor vluchtelingen in de DRC, Zambia en de Republiek Congo (Brazzaville) verlengd. Eind 2006 wordt het terugkeerprogramma definitief afgesloten en richt UNHCR zich alleen nog op de reïntegratie van vluchtelingen en ontheemden.

---

¹⁹⁸ ANGOP, *People flock to electoral registration posts*, 15 november 2006.

¹⁹⁹ UNHCR, *UNHCR and Angola release studies on key needs in areas of refugee return*, 26 maart 2006; UNHCR, *Angolan peace-building efforts shift from repatriation to reintegration*, 16 maart 2006.

²⁰⁰ IRIN, *Refugees cling to the only home they know*, 2 november 2006.

²⁰¹ IRIN, *Lack of development in rural areas hampers repatriation*, 31 maart 2006; UNHCR, *UNHCR starts major relocation of Angolan refugees in Zambia*, 2 oktober 2006.

Democratische Republiek Congo

Het terugkeerprogramma in 2006 voor de DRC betreft een groep van ongeveer 21.000 vluchtelingen die behoren tot een kwetsbare groep (ouderen, gehandicapten, vrouwen en kinderen). UNHCR zal deze groep assisteren in hun terugkeer. Overige in 2006 geregistreerde vluchtelingen in de DRC (ongeveer 100.000) moeten op eigen gelegenheid terugkeren, waarna UNHCR hen zal ondersteunen bij hun reïntegratie. De meeste van deze vluchtelingen verblijven niet in vluchtelingenkampen, maar hebben zich in dorpen in de grensregio (Bas-Congo) en rond Kinshasa gevestigd.²⁰² In oktober 2006 zijn de eerste konvooien vertrokken.²⁰³

Zambia

Het terugkeerprogramma voor Zambia is in maart 2006 herstart, want er verbleven nog te veel Angolezen (ongeveer 29.000) die vrijwillig wilden terugkeren.²⁰⁴ Het vluchtelingenkamp Nangwesi, waar ongeveer 15.000 Angolese vluchtelingen verbleven, werd in oktober 2006 gesloten. De Angolezen uit dit kamp die niet wilden terugkeren, zijn overgebracht naar het kamp in Mayukwayukwa. Dat kamp ligt minder geïsoleerd en biedt betere landbouwmogelijkheden. Terugkeer wordt zowel over de weg als door de lucht ondernomen, met name vanwege de slechte staat van de infrastructuur in zowel Zambia als de terugkeergebieden (Moxico en Cuando Cubango). UNHCR wordt hierbij ondersteund door IOM.²⁰⁵ In overleg met de Angolese autoriteiten hebben de Zambiaanse autoriteiten besloten dat Angolese vluchtelingen hun vluchtelingenstatus verliezen indien zij niet zijn teruggekeerd wanneer het terugkeerprogramma eind 2006 eindigt. Diegenen die willen blijven, zullen hun vluchtelingenstatus moeten veranderen naar een verblijfstatus via lokale migratieautoriteiten.²⁰⁶

Republiek Congo (Brazzaville)

Er is niet veel bekend over het terugkeerprogramma voor de Republiek Congo. Wel werd bekend dat in november 2006 ongeveer 2000 vluchtelingen vanuit de

---

²⁰² UNHCR, *Democratic Republic of Congo/Angola repatriation*, 13 oktober 2006; UNHCR, *Registration of spontaneously settled Angolan refugees in DRC*, 18 april 2006.

²⁰³ UNHCR, *Repatriement par avion depuis Kishasa pour des réfugiés urbains angolais*, 27 oktober 2006; UNHCR, *Democratic Republic of Congo/Angola repatriation*, 13 oktober 2006; ANGOP, *Repatriation of Angolan refugees in DRC resumes Friday*, 11 oktober 2006.

²⁰⁴ UNHCR, *UNHCR starts major relocation of Angolan refugees in Zambia*, 2 oktober 2006; UNHCR, *UNHCR extends opportunity for Angolan refugees in Zambia to go home*, 14 maart 2006.

²⁰⁵ UNHCR, *Angolan refugees choose repatriation or relocation as their camp in Zambia closes*, 19 oktober 2006; UNHCR, *UNHCR extends opportunity for Angolan refugees in Zambia to go home*, 14 maart 2006.

²⁰⁶ ANGOP, *Angolans to lose refugee status*, 24 oktober 2006; UNHCR, *Angolan repatriation from Zambia resumes for final year*, 15 augustus 2006.

kampen in Kondi-Baka en Comi naar het noorden van Cabinda zouden terugkeren. Het terugkeerprogramma moet uiterlijk eind 2006 zijn afgerond.²⁰⁷

Het terugkeerprogramma wordt echter negatief beïnvloed door de gedeeltelijke terugtrekking van WFP uit Angola (zie paragraaf 2.4). Veel terugkerende vluchtelingen en ontheemden zijn zowel tijdens repatriëring als na terugkeer afhankelijk van door WFP verstrekte voedselrantsoenen.²⁰⁸ Bovendien is WFP de enige organisatie die naar via de weg ontoegankelijke gebieden vliegt. Zowel UNHCR als IOM vrezen daarom voor de gevolgen van de gedeeltelijke terugtrekking voor het repatriëringsprogramma in deze gebieden.²⁰⁹ Daarnaast vertragen de aanwezigheid van landmijnen, de klimatologische omstandigheden en de gebrekkige infrastructuur de terugkeer van Angolese vluchtelingen uit de omliggende landen, vooral in de provincies Cuando Cubango, Moxico, Uíge en Zaire.

4.3 **Beleid andere Europese landen**²¹⁰

België

België kent geen speciaal beleid voor Angolese asielzoekers. Alle asielaanvragen worden individueel getoetst. Asielaanvragen van Angolezen die beweren lid van het FLEC te zijn worden met speciale aandacht behandeld. Terugkeer naar Angola van afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers wordt veilig en mogelijk geacht, behalve indien de asielzoeker voor vertrek naar België in een kritiek gebied verbleef welke in de *position paper* van januari 2004 van UNHCR genoemd wordt (waaronder Cabinda), of behoort tot de door UNHCR genoemde kwetsbare groepen.²¹¹ De afgifte van laissez-passers door de Angolese ambassade te Brussel verloopt moeizaam. Momenteel vindt geen gedwongen terugkeer plaats, wel is een klein aantal Angolezen vrijwillig teruggekeerd met hulp van IOM.²¹²

Denemarken

Denemarken kent geen speciaal beleid voor Angolese asielzoekers. Alle asielaanvragen worden individueel getoetst en er is geen bijzonder beleid voor specifieke groepen. Terugkeer van afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers

---

²⁰⁷ UNHCR, *Tripartite mission gives boost to repatriation of Angolans in Republic of Congo*, 2 november 2006; ANGOP, *2000 refugees in Congo Brazzaville back home*, 30 oktober 2006.

²⁰⁸ Reuters, *UN food agency halts distribution to Angola hungry*, 1 november 2006; WFP, *After 30 years, WFP ends food aid to Angola*, 13 oktober 2006.

²⁰⁹ IRIN, *Aid flights threatened by lack of cash*, 17 november 2005.

²¹⁰ De migratiediensten van België, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk hebben de informatie verstrekt, in de wetenschap dat de informatie openbaar zou worden gemaakt.

²¹¹ UNHCR, *Position on return of rejected asylum seekers to Angola*, januari 2004.

²¹² Informatie ontvangen van het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken, via email d.d. 4 september 2006.

naar Angola wordt over het algemeen veilig en mogelijk geacht en vindt daadwerkelijk plaats.²¹³

Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk kent geen speciaal beleid voor Angolese asielzoekers. Alle asielaanvragen worden individueel getoetst en er is geen bijzonder beleid voor specifieke groepen. Terugkeer van afgewezen en uitgeprocedeerde asielzoekers naar Angola wordt over het algemeen veilig en mogelijk geacht en vindt daadwerkelijk plaats.²¹⁴

4.4 Activiteiten internationale organisaties

Een groot aantal VN-organisaties, zoals UNHCR, WFP, UNICEF, de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en de Wereldvoedsel- en Landbouworganisatie (FAO) is actief in Angola. De EU is via diplomatieke dialoog en door middel van fondsen uit het *European Initiative for Democracy and Human Rights* actief in Angola. Daarnaast zijn onder andere de volgende internationale en niet-gouvernementele organisaties actief: ICRC, Artsen Zonder Grenzen, CARE International, Save the Children, Concern, Lutheran World Federation (LWF), Medair, Acción contra la Hambre (ACH), Development Workshop (DW), ZOA-vluchtelingenzorg en IOM.

Standpunt UNHCR

UNHCR adviseert niet langer tegen onvrijwillige terugkeer van afgewezen asielzoekers naar Angola, behalve naar Cabinda. UNCHR vraagt echter wel aandacht voor risico's die specifieke individuen kunnen lopen. Hierbij denkt UNHCR bijvoorbeeld aan alleenstaande kinderen, alleenstaande ouderen en personen met een lichamelijke handicap of die voortdurende medische zorg nodig hebben. Ook moet volgens UNHCR de nodige terughoudendheid betracht worden bij het terugsturen van personen naar landelijke gebieden die moeilijk of niet te bereiken zijn door humanitaire hulpverleners. Hier doelt UNHCR met name op enkele gemeenten in de provincies Bié, Cuando Cubango, Lunda Norte, Malanje, Moxico en Uíge.²¹⁵

---

²¹³ Informatie ontvangen van de Deense Immigratiedienst, via email d.d. 1 oktober 2006.

²¹⁴ Informatie ontvangen van het Britse Immigratie and Naturalisatie Departement, via email d.d. 25 augustus 2006.

²¹⁵ UNHCR, *Position on return of rejected asylum seekers to Angola*, januari 2004.

5 Samenvatting

Informatie over politieke ontwikkelingen tijdens deze verslagperiode stond in het teken van de te houden verkiezingen en de onderhandelingen over de status van Cabinda. De verkiezingen hebben geen doorgang gevonden in 2006 en parlementsverkiezingen worden nu pas eind 2007 of zelfs begin 2008 verwacht. Ten behoeve van het registratieproces werd op 3 oktober 2006 het startsein gegeven voor de nationale *civic education* campagne. Op 15 november is het registratieproces begonnen, dat zeven maanden zal duren. Het grootste obstakel bij zowel het registratieproces als de *civic education* campagne vormt de gebrekkige infrastructuur. Verschillende bronnen verwachten dat de politieke spanningen zullen toenemen in aantal en hevigheid naarmate de verkiezingen dichterbij komen.

In Cabinda heeft de politieke dialoog tussen de FCD en de Angolese regering over de status van de provincie geleid tot een MoU, een belangrijke stap in het vredesproces aldaar.

Met uitzondering van enkele incidenten in de provincie Cabinda komen er geen gewapende conflicten meer voor in Angola. In het gehele land kan men reizen en verblijven, hoewel de slechte infrastructuur en criminaliteit risico's opleveren. De grote hoeveelheid wapens in omloop is een zorg, zeker met verkiezingen in het vooruitzicht. Veel gebieden zijn ontoegankelijk door niet of slecht in kaart gebrachte mijnevelden en door onbegaanbare wegen en kapotte bruggen. In de diamantrijke provincies zijn veiligheidstroepen van de Angolese overheid en particuliere beveiligingsbedrijven actief om illegale diamantwinning tegen te gaan. Dat zorgt voor veiligheidsrisico's voor zowel de lokale bevolking als illegale immigranten. Vooral na de ondertekening van het MoU op 1 augustus 2006 lijkt de situatie in Cabinda stabiel en zijn er weinig veiligheidsrisico's.

In het algemeen kan gesteld worden dat de mensenrechtensituatie in Angola het afgelopen jaar is verbeterd. Politie en leger beginnen langzaam het belang van mensenrechten in te zien, vooral dankzij deelname aan mensenrechtentrainingen. De bevolking is zich steeds beter bewust van haar rechten. Echter, de vrijheid van meningsuiting blijft beperkt, het justitieel systeem is onvoldoende uitgerust, gevangenispersoneel, politie en militairen maken zich nog geregeld schuldig aan mensenrechtenschendingen en seksueel misbruik van vrouwen komt nog veelvuldig voor. Het probleem van 'heksenkinderen' en de daarmee samenhangende mensenrechtenschendingen nemen toe.

Ook in Cabinda is de mensenrechtensituatie gedurende deze periode verbeterd. De diamantgebieden worden nog steeds als probleemgebied gezien.

Bijna alle binnenlands ontheemden zijn teruggekeerd naar de plaats van herkomst. Ruim driekwart van de vluchtelingen is inmiddels teruggekeerd uit de buurlanden.

Het repatriëringsprogramma van UNHCR zou in 2005 eindigen, maar werd verlengd in 2006 voor de DRC, Zambia en de Republiek Congo (Brazzaville). België, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk achten terugkeer naar Angola over het algemeen mogelijk en terugkeer vindt daadwerkelijk plaats. België besteedt daarbij speciale aandacht aan personen die beweren lid te zijn van FLEC, personen die behoren tot een kwetsbare groep en personen afkomstig uit een kritiek gebied (waaronder Cabinda), zoals omschreven in de *position paper* van UNHCR.

Literatuurlijst

Amnesty International,

- *A step towards ending police impunity*, 15 augustus 2006
- *Bliksemactie AFR 12/008/2006*, 4 oktober 2006
- *Human rights organisation banned, AFR 12/006/2006*, 4 augustus 2006
- *Bliksemactie AFR 12/003/2006*, 16 maart 2006
- *Bliksemactie AFR 12/001/2006*, 25 januari 2006
- *Bliksemactie AFR 12/005/2005*, 2 december 2005
- *The establishment of the Justice Ombudsman should comply with international standards*, 7 maart 2005

Central Intelligence Agency (CIA), *The World Factbook – Angola*, juli 2006

The Economist Intelligence Unit (EIU), *Country report Angola*

Fédération Internationale des Ligues des Droits de l'Homme (FIDH), *Steadfast in Protest, annual report 2005*, 22 maart 2006

Human Rights Watch,

- *Still not fully protected. Rights to freedom of expression and information under Angola's new Press Law*, Vol. 18, No. 11(A), november 2006
- *Landmine Monitor Report 2006 – Angola*, september 2006
- *Coming home. Return and reintegration in Angola*, Vol. 17, No. 2(A), maart 2006
- *Angola: Between war and peace in Cabinda*, 23 december 2004
- *Unfinished Democracy: Media and Political Freedoms in Angola*, juli 2004

Internationaal Monetair Fonds (IMF),

- *IMF Executive Board concludes 2006 Article IV consultation with Angola*, 15 november 2006
- *Angola: Article IV Consultations, Preliminary Conclusions of the IMF Mission*, 29 maart 2006

Internationaal Comité van het Rode Kruis en de Rode Halve Maan (ICRC), *ICRC Annual Report 2005: Angola*, 1 juni 2006

Marques R. en R. F. De Campos, *Lundas – the stones of death. Angola's deadly diamonds: Human rights abuses in the Lunda provinces, 2004*, Lissabon, maart 2005

Marques R., *Operation Kissonde – The diamonds of humiliation and misery*, Lissabon, juli 2006

Mpalabanda, Cabinda, entre a Verdade e a Manipulação – 2005, april 2006

Multi Country Demobilization and Reintegration Program (MDRP), Quarterly Progress Report: april-june 2006, augustus 2006

Save the Children, The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo, 2 maart 2006

Transparency International, 2006 Corruption Perceptions Index, 6 november 2006

Verenigde Naties:

Comité ter Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW),

- *Angola, combined fourth and fifth periodic report*, CEDAW/C/AGO/4-5, juni 2004
- *Concluding comments: Angola*, CEDAW/C/2004/II/CRP.3/Add.3/Rev.1, juli 2004

Comité voor de Rechten van het Kind (CRC),

- *Initial report of Angola due in 1993*, CRC/C/3/Add.66, augustus 2004
- *Concluding observations Angola*, [unedited version] CRC/C/15/Add.246, oktober 2004

Economische en Sociale Raad (ECOSOC),

- *Report submitted by the Special Representative of the Secretary-General on the situation of human rights defenders, Hina Jilani. Compilation of developments in the area of human rights defenders*, E/CN.4/2006/95/Add.5, 6 maart 2006
- *Report submitted by the Special Representative of the Secretary-General on the situation of human rights defenders, Hina Jilani. Mission to Angola*, E/CN.4/2005/101/Add.2, 21 februari 2005

Programma voor HIV/AIDS (UNAIDS),

- *2006 Report on the Global AIDS Epidemic*, mei 2006
- *AIDS epidemic update: December 2005*

Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP), Human Development Report 2006

Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (UNHCR),

- *Position on return of rejected asylum seekers to Angola*, januari 2004
- *Nieuwsberichten*

Mission de l'Organisation des Nations Unies en RD Congo (MONUC),

- *Cap sur les élections. Lettre d'information de la MONUC sur le processus électoral en RDC*, No. 31, 10 november 2006
- *Violence à Kinshasa, la Cour Suprême de Justice a été incendiée*, 21 november 2006.

UNICEF,

- *Humanitarian Action Report 2006 – Angola*, 23 januari 2006
- *Angolan youth combat HIV/AIDS in their meeting places*, 8 juni 2006

Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, Report of the Secretary-General on the United Nations Office in Angola (UNOA), S/2001/956, oktober 2001

Wereldvoedselprogramma (WFP), Protracted Relief and Recovery Operation – Angola, WFP/EB.1/2006/8/1, 6 januari 2006

US State Department,

- *Country reports on human rights practices 2005 – Angola*, 8 maart 2006
- *International Religious Freedom Report 2006, Angola*, 15 september 2006

Websites:

- <http://angola.nlembassy.org>;
- www.angolapress-angop.ao;
- www.cabinda.net;
- www.cia.gov;
- www.cuango.net
- www.embangola-can.org;
- www.ethnologue.com;
- www.icrc.org;
- www.oanda.com;
- www.mdrp.com;
- www.reliefweb.int;
- www.ohchr.org;
- www.unhcr.ch;
- www.unicef.org

Tijdschriftartikelen, krantenartikelen en persberichten

Time is now!, maandelijkse nieuwsbrief van de Nederlandse ambassade in Luanda met artikelen uit de Angolese media op het gebied van handel en economie.

Agence France Presse (AFP), Algemeen Nederlands Persbureau (ANP), Angola Press Agency (ANGOP), BBC News, Integrated Regional Information Network (IRIN), Jornal de Angola, NRC Handelsblad, Reuters, Xinhua News Agency.

II Kaart van Cabinda

De weergave van grenzen en namen op deze kaart en de gebruikte benamingen dienen niet te worden opgevat als een bevestiging of aanvaarding daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden.

